

ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

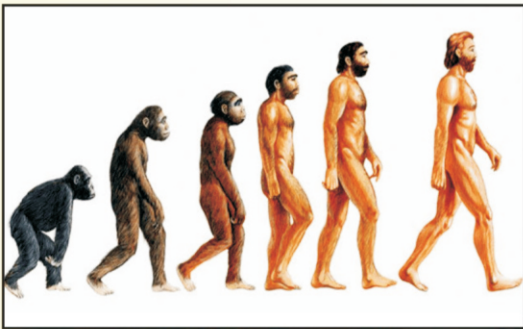
ਤਰਕਸ਼ੀਲ

TARKSHEEL

ਮਈ - ਜੂਨ 2019

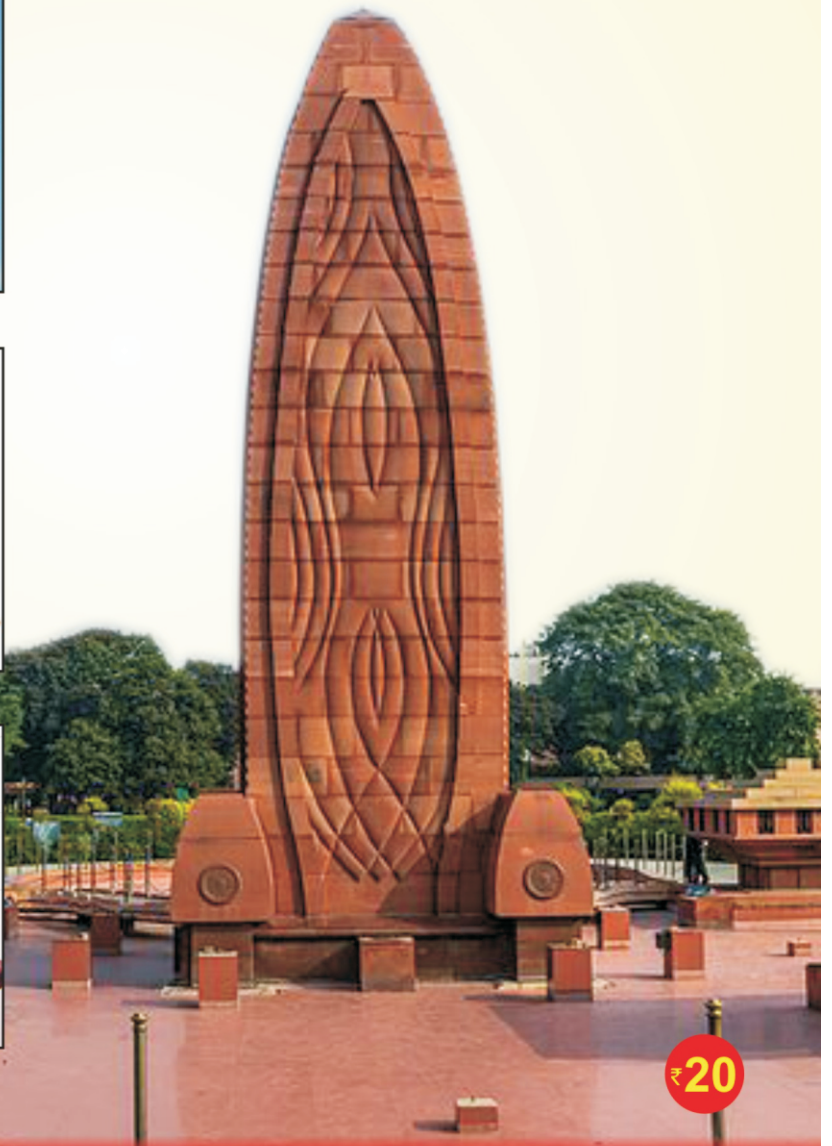
ਮਈ ਦਿਵਸ 'ਤੇ (2)

ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਨੁੱਖ (6)

ਅਖੌਤੀ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੁੱਟ (12)

₹ 20

ਭਵਿੱਖ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਸ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ। ...ਲੁਈ ਪਾਸਚਰ

ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਨਿਕਲੋ

ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕੇ ਸੀ ਭਾਈ
ਉਹ ਮੂਰਖਤਾ ਉਹ ਹੰਕਾਰ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਦੀ ਗਵਾਈ
ਆਖਰ ਪਹੁੰਚੀ ਦੁਆਰ ਤੁਹਾਡੇ
ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ

‘ਪ੍ਰੇਤ’ ਧਰਮ ਦਾ ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਕਾਇਮ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਕਰੋਗੇ
ਉਲਟੇ ਸਭ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰੋਗੇ
ਆਪਣਾ ਚਮਨ ਉਜਾੜ ਦਿਉਗੇ
ਕਰੋਗੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ

ਪੂਰੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਤਿਆਰੀ
ਕੌਣ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਰੋਗੇ ਫਤਵੇ ਜਾਰੀ
ਇੱਥੇ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਉਣਾ
ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਊਗਾ ਪਸੀਨਾ

ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਕੱਟੇਗਾ
ਇੱਥੇ ਵੀ ਸਭ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁਟੇਗਾ
ਕੱਲ੍ਹ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ
ਸੋਚ ਕੇ ਅੱਜ ਹਾਸੀ ਬਹੁਤ ਆਈ
ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਨਿਕਲੋ
ਆਪਾਂ ਦੇ ਕੌਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਈ ?

ਭਾੜ ਚ ਜਾਏ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁੱਖਿਆ
ਹੁਣ ਮੂਰਖਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣਾ
ਅੱਗੇ ਟੋਆ ਹੈ ਇਹ ਨਾ ਵੇਖੋ
ਵਾਪਸ ਲਾਓ ਗਿਆ ਜ਼ਮਾਨਾ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਆ ਜਾਏਗਾ
ਉਲਟੇ ਪੈਰੀਂ ਚੱਲਦੇ ਜਾਣਾ

ਧਿਆਨ ਨਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਆਏ
ਬੱਸ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਝਾਕੀ ਜਾਣਾ
ਜਾਪ ਜਿਹਾ ਇੱਕ ਕਰਦੇ ਜਾਓ
ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹੀ ਦੁਹਰਾਓ
ਕਿੰਨਾ ਵੀਰ ਮਹਾਨ ਸੀ ਭਾਰਤ !
ਕਿੰਨਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਸੀ ਭਾਰਤ !!

ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓਗੇ
ਬਸ ਪਰਲੋਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓਗੇ
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਂ
ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ
ਹੁਣ ਜਿਸ ਨਰਕ ਚ ਜਾਓ
ਉੱਥੋਂ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ

ਫਹਿਮੀਦਾ ਰਿਆਜ਼

ਅਰਦਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਮ
ਨਾਲ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਬਲਬੀਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ
98153 17028

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ
98769 53561
ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੋਵਾਲੀ
94173 62085
ਜਸਵੰਤ ਮੋਹਾਲੀ
98555 30721
ਪਾਲ ਬਾਗਪੁਰ
94173 13738

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
balbirlongowal1966
@gmail.com

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ, 94174 27538

ਸਰਵਰਕ : ਹਰਪ੍ਰੀਤ ‘ਰੂਬੀ’

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ

ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ, ਕੈਨੇਡਾ
ਨਵਦੀਪ, ਲੈਸਟਰ (ਯੂ. ਕੇ.)
ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ
ਬਲਦੇਵ ਰਹਿਪਾ, ਟਰਾਂਟੋ

ਸਲਾਨਾ: 100 ਰੁਪਏ

ਵਿਦੇਸ਼: 25 ਯੂ. ਐਸ. ਡਾਲਰ

ਚੰਦੇ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਚੈੱਕ/ਡਰਾਫਟ ਉੱਪਰ ‘ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)’ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਨ ਲਾਈਨ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦਾ ਖਾਤਾ ਨੰ.
0044000100282234

ਚੰਦੇ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ :
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ,

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ, ਸੰਘੇੜਾ ਬਾਈਪਾਸ
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੌਕ, ਬਰਨਾਲਾ-148101 (ਪੰਜਾਬ)
ਫੋਨ : 01679-241466

ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੜਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਮਾਲਕ
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਨੇ ਅੱਪ੍ਰ
ਆਰਟ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸ਼ਾਹਕੋਟ (ਜਲੰਧਰ) ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ
ਦਫਤਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)
ਬਰਨਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਤਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	1
2. ਮਈ ਦਿਵਸ 'ਤੇ	2
3. ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਨੁੱਖ	6
4. ਮੁਲਾਕਾਤ	8
5. ਅਖੌਤੀ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੁੱਟ	12
6. ਮਨ-ਕੰਬਾਊ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚੋਂ ਮੁੜ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ	14
7. ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਗਦੀ ਲੋਅ : ਨੰਦਨੀ ਯਾਦਵ	17
8. ਪੁੱਠ ਪੈਰਾ	20
9. ਬੋਜ ਖਬਰ	22
10. ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ	23
11. ਮੋਟਾਪਾ ਅਤੇ ਮਨੋਰੋਗ	24
12. ਪੈੜਾਂ	26-27
13. ਬੰਦੇ ਅੰਦਰਲੇ 73 ਸਫੇ	28
14. ਜਗਿਆਸਾ	31
15. ਬਾਲ ਪੰਨੇ	32
16. ਹੱਡ-ਬੀਤੀ	34
17. ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ	35
18. ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ	37
19. ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ	40
20. ਚਾਨਣ ਦੇ ਹਰਕਾਰੇ	43
21. ਬੋਲ ਸਦੀਵੀਂ	44
22. ਤਰਕ ਤੇ ਪਾਖੰਡ	45
23. ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ	46
24. ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ	47
25. ਪੇਸ਼ ਕਦਮੀਆਂ	48
26. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਹਿਤ ਵੈਨ ਦਾ ਸਫਰ	52

ਕੰਪੋਜ਼ਿਗ : ਨਿਗਮ ਖਾਨ, ਲੰਗੋਵਾਲ

ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੰਬਰ 4-93 ਆਡੀਟਰ ਪੰਜਾਬ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਮਿਤੀ 17 ਜਨਵਰੀ 1994 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

13 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆਂ ਪੂਰੇ 100 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ਾਨਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। 1857 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ', 'ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ ਲਹਿਰ' ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸੂਹੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਉੱਠੀ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਹਲੂਣਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇੰਨੇ ਘਬਰਾ ਗਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ 1915 ਲਿਆਂਦਾ। ਜਦ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਰਾ ਸਰਦਾ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜ਼ਾਬਰ ਰੋਲਟ ਐਕਟ ਲਿਆਏ। ਇਸ ਦੇ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸ਼ਿਖਰ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919 ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਖੂਨੀ ਸਾਕਾ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ। ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਨੇ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਖਬਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਦਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਕਾਲੀ ਨਾਥ ਰੋਅ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕ ਜ਼ਾਬਰ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਚਿੜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਨ। ਜਮਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰ ਹੱਦ ਟਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਗੇਡ ਮੇਜਰ ਕੈਪਟਨ ਬ੍ਰਿਗਜ਼ ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ 17 ਦਿਨ ਬਾਅਦ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਿਰੋਪਾ ਦਿੱਤਾ। 12 ਮਈ 1919 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹਾਊਸ ਵਿਖੇ ਮਾਇਕਲ ਉਡਵਾਇਰ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਐਡਰੈਸ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਇੱਕ ਨੇਤਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸਮੈਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੱਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠ ਸਨ। ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਇੰਨਾ ਵਲੂਪਰਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 'ਸਰ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। 26 ਜਨਵਰੀ 1950 ਨੂੰ ਲਾਹੜੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜ਼ਾਬਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ (IPC, CPC, 1861 ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼, ਇਹਤਿਆਤੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜੰਮਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਹਾਲਤਾਂ ਕੋਈ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਅੱਜ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਜ਼ਾਬਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਪੋਟਾ, ਅਫਸਪਾ, ਮੀਸਾ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਿਊਰਟੀ ਐਕਟ, ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ., ਟਾਡਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਲੈਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 1919 ਵਿੱਚ ਢਾਢੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ। ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਭਰਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ/ਲੁੱਟ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਹੀ ਸਾਡਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਓ ਇਸ ਸੰਗਰਾਮ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜਰਬਾਂ ਦੇਈਏ।

ਮਈ ਦਿਵਸ 'ਤੇ

ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ

ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਵੱਲੋਂ 1 ਮਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਈ ਦਿਵਸ ਦਾ ਕੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ 14,16 ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 18-20 ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ 'ਮਕੈਨਿਕਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ', ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੇ 1827 ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਦਸ ਘੰਟੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸਾਰੀ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ। 1834 ਦੀ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚਲੀ ਹੜਤਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਮੀ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਛਾਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਇੱਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ "ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਕੰਮ, ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਮਨੋਰੰਜਨ, ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ।" ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਹੇਠ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। 1856 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਮੰਨੀ ਗਈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਈ ਦਿਵਸ ਦਾ ਉਦੈ ਹੋਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 1884 ਵਿੱਚ 'ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਅੱਠ ਕਰੋ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਹੇਠ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਹੜਤਾਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੜਤਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੜਤਾਲ ਹੋਈ। 'ਅੱਠ ਘੰਟਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣੀ 'ਸੈਂਟਰਲ ਲੇਬਰ ਯੂਨੀਅਨ' (ਸੰਯੁਕਤ ਮੋਰਚਾ) ਨੇ ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟਨਾ-ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਮਈ 1886 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਔਜ਼ਾਰ ਚਲਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਘੁੰ ਘੁੰ ਬੰਦ ਹੋ

ਗਈ, ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਅਮਲ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਾਹ-ਰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਕਿਰਤ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਚੈਪਟਰ ਲਿਖਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ।

ਪਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਵੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ 'ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਹੇ ਮਾਰਕੀਟ ਕਾਂਡ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਸਨ। 3 ਮਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਿੰਸਕ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ 4 ਮਈ ਨੂੰ ਹੇਮ ਮਾਰਕੀਟ ਸਕੂਇਅਰ ਵਿਖੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 6 ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਹੇ ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਰਖਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਹੋਈ ਝੜੱਪ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 7 ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠੇ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਫੜੋ-ਫੜੋ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਚਲਾਏ ਗਏ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਪਾਰਸਨਜ਼, ਸਪਾਈਸ, ਫਿਸ਼ਰ ਅਤੇ ਇੰਜੇਲ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਹੋਰ ਜੁਝਾਰੂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਮਈ ਦਿਵਸ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ :

ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ 1889 'ਚ 1 ਮਈ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ

ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ 1 ਮਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ 8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾ ਰਹਿਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਿਲਾਫ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸੱਦੇ ਵਜੋਂ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ।

ਮਈ ਦਿਵਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ 'ਜਮਾਤ-ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਲੁੱਟ-ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣਾ ਠੀਕ ਕਿਉਂ ਹੈ', ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ 'ਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਜੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਯੁੱਗ 'ਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਮਾਲਕ ਜਮਾਤਾਂ ਸਨ। ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕ, ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਦਿ ਆਦਿ ਭਾਵ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਖੇਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਐਂਜ਼ਾਰ (Speaking tools) ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇਨਸਾਨ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਦੋਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ-ਫੌਜ ਵੀ ਗੁਲਾਮਾਂ 'ਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਚਾਓ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਮਨਾਂ ਨੇ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਭਾਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਯੁੱਗ 'ਚ ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕ, ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ 'ਚੋਂ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਸੇ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕ ਹੜੱਪ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੜੱਪੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟਾ ਸੀ:

ਅਮੀਰੀ- ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ।

ਗਰੀਬੀ-ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ।

ਇਹ ਜੀਵਨ-ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਰੋਮ, ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸਪਾਰਟਕਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ 1,00,000 ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੇ ਗੁਲਾਮ-ਮਾਲਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਯੁੱਗ 'ਚ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ-ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਜਗੀਰੂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੇ ਜਗੀਰੂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ। ਆਮ ਕਿਰਤੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸਨੇ 'ਸਭ ਇਨਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕ' ਵਰਗੇ ਨਾਹਰੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ।

ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਤਾਂ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਜਮਾਤ ਨੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਜਗੀਰੂ ਸਿਰਤਾਜ ਚਾਰਲਸ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ 'ਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸੋਮਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਅਕਾਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀਵਨ-ਹਾਲਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ:-

ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਰਤੀ ਜਨਤਾ : ਭੁੱਖ-ਨੰਗ ਨਾਲ ਘੁਲਣ ਵਾਲੀ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਚਲੇ ਜੋਟੀਦਾਰ: ਮਾਲੋ-ਮਾਲ ਵਾਲੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ :-

ਪਹਿਲਾ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੁਟੇਰੀਆਂ ਤੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਾਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨ

ਜੁੱਧ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂਹੀਓਂ ਸਮੁੱਚੇ ਜਮਾਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਇੱਕ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੂਸਰੀ ਲੁਟੇਰੀ ਜਮਾਤ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਹਰ ਇੱਕ ਲੁਟੇਰੀ ਜਮਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਤਬਦੀਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਦੇ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਥਾਪਤ ਜਮਾਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਥਾਨ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚੋਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਬਸ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ-ਮੁਖੀ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਛਿੜਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀਵਨ-ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਗਰੁੱਪਾਂ (ਜਮਾਤਾਂ) ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ, ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੀਆਂ ਲੁਟੇਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਭਰਮ (illusion) ਪਾਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਕਿ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਇਉਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਵਹਿਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਉੱਚੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਪਾਣੀ ਦਾ ਥੱਲੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਬਦਲ ਸਕੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀਵਨ-ਹਾਲਤਾਂ 'ਚੋਂ ਉੱਠਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ-ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹਟਾਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ (ਸਾਂਝੀ) ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜਮਾਤਾਂ ਕਾਇਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵੀ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਸਾਰਾਂ-ਲੁਟੇਰੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਲੁੱਟ-ਰਹਿਤ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜਕ-ਪ੍ਰਬੰਧ - ਦੀ ਹੋਣੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇੜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੁਟੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਲੁਟੇਰੇ ਸੰਸਾਰ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਕੰਡੇ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਲਵੋ। ਮੌਜੂਦਾ ਲੁਟੇਰੇ ਸਮਾਜਕ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੌਜਵਾਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਦਰ-ਦਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉੱਚ-ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਲਮ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਵਧੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਚੁਣਨ 'ਤੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਹਨ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਣ ਦੀ ਥਾਂ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਪਕੌੜੇ ਤਲਕੇ ਵੇਚਣ' ਵਰਗੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਲੂੰਧਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਾਉਣੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਉਲਟਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਪਲ ਸਰਵੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 2011-12 ਤੋਂ 2017-18 ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਵੀਹ ਲੱਖ ਆਮ ਪੇਂਡੂ ਕਾਮੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦਰਦਨਾਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ 73 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੌਲਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦੌਲਤ ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੌਲਤਮੰਦਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਹੜੱਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 9 ਅਮੀਰ ਘਰਾਣਿਆਂ ਕੋਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਾਇਦਾਦ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੌਲਤ ਹੜੱਪ ਜਾਣ ਅਤੇ 9 ਅਮੀਰਾਂ ਕੋਲ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਦ ਸਾਡਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਮਾਤੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਇਸਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੋ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੀ ਗੱਲ

ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ “ਦੱਸ ਬਾਈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਦੋਂ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?” ਤਾਂ ਇਸ ‘ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ: “ਭਾਈ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਿਲਜੇ, ਅਮੀਰ ਦਾ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਕਰੇ”। ਸੋ ਚਾਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਵਰਤਮਾਨ, ਇਸਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਲੁਟੇਰੇ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਹੀ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ਕੇ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅੰਤ ‘ਚ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀਵਨ-ਹਾਲਤਾਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਓ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹੋ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਥੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਜਮਾਤ-ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਬਰਾਬਰਤਾ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਉਦੋਂ ਨਾ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਾਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਟਕਰਾਵੇਂ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਹੜੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਾਬੂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ‘ਚ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹਿਤ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਕੋਲ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਵੇਚਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ)। ਕਿਉਂ? ਇਹ ਉਸਦੇ ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਰਹੇਗਾ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਉਹ ਹੋਣੀ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ।’ ਸੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਹੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰੀਆਂ ਲੁੱਟੀਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸਨੂੰ ਜਮਾਤ-ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ‘ਚ ਪਲਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਹਿਤ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਵੀ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ।

ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੋਲ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਗਵਾਨੂੰ ਰੋਲ ਨੂੰ ਰੂਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ, ਚੀਨ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਵੀ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰੂਸ ‘ਚ ਲਗਭਗ 40 ਸਾਲ ਅਤੇ ਚੀਨ ‘ਚ ਲਗਭਗ 27 ਸਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਇਹ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇ।

ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਈ ਦਿਵਸ ਦਾ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋ ਕੇ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਥੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ (ਸਾਂਝੀ) ਜਾਇਦਾਦ ‘ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਮਾਤ-ਰਹਿਤ, ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਲ, ਜੰਗਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਦਾਅਵਾ (Claim) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ ਉਸ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ‘ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਜਿਹਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਉੱਸਰ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਈ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਉਦੋਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ‘ਚ ਮਰਨ-ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁਕਤੀ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਵਾਲਾ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਪਾਲੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੱਲ ਭੱਜੇਗਾ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰੱਖੇਗਾ।

ਮਈ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ!

98769-53561

ਸੋਧ

ਅੰਕ ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 41 ‘ਤੇ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 37 ਤੋਂ 42 ਤੱਕ ਛਪੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਮਾਘੀ ਮੇਲਾ, ਜੱਸੀ ਬਾਗ ਵਾਲੀ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਹਾਲ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਛਪ ਗਈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ ਲਈ ਸੀ।

ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਨੁੱਖ

ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਬੱਚਿਓ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 40,000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਜਾਪਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡ-ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿੰਡ/ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੋਈ ਦਸ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਸਤੀਆਂ ਵਸਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੌਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਯਾਨੀ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਸੰਦਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਾਡਾ ਇਹ ਵੱਡ-ਵਡੇਰਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਆਦਿ-ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨੁਕੀਲਾ ਪੱਥਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਰਛਾ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਤਕੜੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਭਾਰਾ ਬਰਛਾ ਬਹੁਤਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਆਖਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸੀ - ਹੱਡੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੰਦ ਨਾਲ ਹੱਡੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੌਲਾ ਅਤੇ ਤਿੱਖਾ ਸੰਦ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਇੱਕ ਦਸਤੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸੰਦ ਬਣਾ ਲਿਆ - ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨੇਜਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਤੇਜ਼ ਦੌੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਿਰਨ ਆਦਿ ਵੱਲ ਦੂਰੋਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੌਂਦੇ ਫਿਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਇਸ ਬਾਬੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਸੋਟੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਮਰੋੜ ਕੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਇਸ ਸੋਟੀ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਛੱਡਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੁੜ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਆਖਿਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਲਚਕਦਾਰ ਸੋਟੀ ਨੂੰ ਲਿਚਕਾ ਕੇ ਕਮਾਨੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਇੱਕ ਤੰਦੜੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਮਾਨ ਬਣਾ ਲਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਡੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਾਢ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਫਲ, ਫੁੱਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਦ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਤਨ ਢਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਖੁਦਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਲੱਭੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਹ ਪੂਰਵਜ ਜੰਗਲੀ ਸਾਨੂ, ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ, ਹਿਰਨ, ਘੋੜੇ, ਰਿੱਛ ਆਦਿ ਸਭ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ।

ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵੱਲ :

ਸਾਡੇ ਇਹ ਵੱਡ-ਵਡੇਰੇ ਚਾਹੇ ਆਪਣੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸੋਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਣ ਯੋਗ ਫਲ, ਬੇਰ, ਜੰਗਲੀ ਘਾਹਾਂ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਖੁੰਬਾਂ, ਸ਼ਹਿਦ ਆਦਿ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪਦਾਰਥ ਜਲਦੀ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਅਨਾਜ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਔਖੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਣ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਅਨਾਜ ਦੇ ਦਾਣੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਵੀ ਖਿੰਡ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਗਣ ਲੱਗੇ। ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਦਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਅਨਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਦਾਣੇ ਉੱਥੇ ਡਿੱਗੇ ਸਨ। ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਅਨਾਜ ਦੇ ਬੀਜ ਡਿਗਦੇ ਅਤੇ ਪੈਂਦੇ ਉਗਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਜ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜਿਓਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨਾਜ ਬੀਜਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕ ਬਣਨਾ :

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਲਈ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਸੌਖੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਜੋਗਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੁੜਦੇ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕੁੱਝ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੜੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ - ਮੇਮਣੇ, ਵਛੇਰੇ ਆਦਿ ਹੁੰਦੇ, ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਾਰ ਸੁੱਟਦੇ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾੜੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਕੇ ਖੁਆਂਦੇ-ਪਿਆਂਦੇ ਵੀ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਮੁੜਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਨਾ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇ।

ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਅਤੇ ਖੱਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗਊ ਜਾਂ ਮੱਝ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਪੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ

ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮਾਸ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਵੀ ਤਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਦ ਚੋਣਵੇਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸਿਖਦੇ ਗਏ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਠੰਢ-ਗਰਮੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਠੀਕ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਦੇ ਸਕਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਵੀ ਬਣਨ ਲੱਗੇ।

ਹੋਰ ਹੁਨਰ :

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਣ ਸਿੱਖਿਆਂ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਵੀ ਸਿੱਖੇ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨਵਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਸਿੱਖ ਸਕਣ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਕਾ ਕੇ ਇੱਕ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਢ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪਦਾਰਥ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਏ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਝ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਤਾਂ ਦੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਧਾਤ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ।

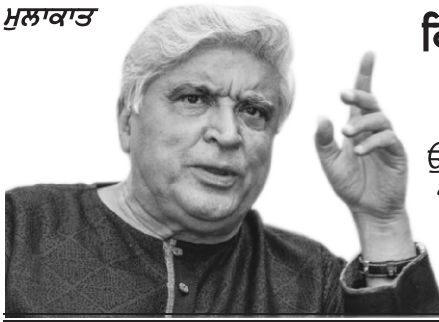
98767-10809

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ

ਸੂਬਾ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ

ਮਿਤੀ : 26-05-2019 (ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

ਸਥਾਨ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹਾਲ, ਬਰਨਾਲਾ

ਕਿਸੇ ਮੂਰਖਤਾ ਨੂੰ ਅਵਾਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਆਸਥਾ ਹੈ - ਜਾਵੇਦ ਅਖ਼ਤਰ

ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ, ਕਵੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਜਾਵੇਦ ਅਖ਼ਤਰ ਨਾਲ ਸੋਮਾ ਚੌਧਰੀ ਦੀ 'ਗੌਡਜ਼ਿਲਾ' ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਕੁੱਝ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ - ਅਦਾਰਾ

? ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਪੱਕੇ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋ। ਕਿਸ ਗੱਲ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ?

- ਮੇਰੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੜੇ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਲ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਜੁਆਬ ਹੈ। ਇਸਲਾਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਈਰਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ, ਈਰਾਕੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਇਸਾਈ, ਪ੍ਰੋਟੈਸਟੈਂਟ ਜਾਂ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਖਿੱਤੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

? ਤੁਸੀਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ (Rationality) ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋਗੇ? ਤੁਸੀਂ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ (Spirituality) ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

- ਅਸੀਂ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਬਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਘੇਰਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਫਰੰਟ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਸਥਾ (Faith) ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ, ਆਸਥਾ ਦੇ ਵੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਾਂ। ਆਸਥਾ ਹੈ ਕੀ? ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ (Belief) ਵਿੱਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਹੈ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਕਦੇ ਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਸਥਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਹੈ? ਜਾਂ ਇਹ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਹ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਵਿਕਾਰਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਰਕ, ਗਵਾਹੀ, ਆਮਫਹਿਮੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਤੇ

ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੋਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹੀ, ਤਰਕ ਦੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਆਸਥਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਮੂਰਖਤਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣ ਮੰਨਦੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਮੂਰਖਤਾ ਨੂੰ ਅਵਾਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਆਸਥਾ ਹੈ।

? ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਹੱਸਵਾਦ, ਫੁਰਨਾ (Intuition) ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕੁੱਝ ਖਿੱਤੇ ਅਣਗਾਹੇ ਪਏ ਹਨ?

- ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਅਤੇ ਧੋਨੀ ਜਦੋਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ 22 ਗਜ਼ਾਂ ਤੋਂ 99 ਮੀਲ ਫੀ ਘੰਟਾ ਆ ਰਹੀ ਗੇਂਦ ਨੂੰ ਹਿੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰੀਏ? ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਂ ਹਿੱਟ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰੀ ਸੀ? ਪਰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਗਤੀ 'ਤੇ (Full Speed) ਪੱਖਾ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਮਗਰ ਕੋਈ ਰੈਸ਼ਨੇਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਖਰੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

? ਕੀ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ?

- ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰਾਇਵਰ ਰੱਖਣਾ

ਹੋਵੇ ਤਾਂ 20 ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਕਿੰਨੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ? ਡਿਊਟੀ ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਕਰਦਾ ਸੀ? ਦੇਖੋ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਜਾਵੇਗਾ? ਜੇ ਰਸੋਈਆ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਵੀਹ ਸੁਆਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਚਾਟ ਬਣਾਉਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਪਰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲ ਕੀਤਿਆਂ 'ਰੱਬ' ਨੂੰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਨੀ ਪੁੱਛਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ? ਕੀ ਕਰਦਾ ਸੀ? ਉੱਥੋਂ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ? 99 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਜਿਸ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਜੰਮਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

? ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਕਿ 'ਰੱਬ' ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਯੁੱਧਾਂ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਆਤੰਕ ਪਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਵੀ ਨਕਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨੋਗੇ ਕਿ ਧਰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੁਰਾਈ ਹੈ?

- ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ। 'ਰੱਬ' ਦਾ ਖਿਆਲ ਵਿਗਿਆਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਧਰਮ ਤਸੱਲੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਾਦਾ ਫਲਾਣੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਮੇਰੇ ਲਈ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਗਲ ਸਮਝੋਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਕੋਈ ਖਾਤਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਬਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਜਨਮ ਦਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੋਸਟ ਡੇਟਡ ਚੈੱਕ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਅਨਿਆ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਲਿਤਾੜਿਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਧਰਮ ਆਪ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਈ ਮੈਂ ਬੇਵੱਸ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਖਹਿੜੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਕਰ ਦਿਓ, ਉਹ ਕਰ ਦਿਓ।

? ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਵਿਅਰਥਤਾ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਤਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਧਰਮ ਸਦਾਚਾਰ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਚੁੱਕ ਲਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਓ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਧੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ਾ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਕਸ਼ਾ ਲਓ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰੋ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਭਲੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇੱਕ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਰ ਧਰਮ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੱਧ ਠੀਕ ਹੋ, ਦੂਜੇ ਗਲਤ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਧਰਮ ਬਦਲ ਲਵੇ, ਫਿਰ ਰੋਲਾ ਕਿਉਂ? ਦੂਜਾ ਧਰਮ ਵੀ ਬੋਡੇ ਧਰਮ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰੋ।

? ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੋਤਿਸ਼-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਦਾਈ ਹਾਂ। ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਿਜਲਈ-ਚੁੰਬਕੀ ਖੇਤਰ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ?

- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਪੁੰਦਲਕੇ ਪਿੱਛੇ ਚੰਦ, ਜੂਪੀਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ਨੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਚੰਦ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਉਹ ਰਸਾਇਣਕ ਹਨ, ਮੈਂ ਰਸਾਇਣਕ ਹਾਂ। ਬੰਬੇ ਕੋਲ ਬਾਂਦਰਾ ਦਾ ਮਹੱਲਾ ਵੀ ਰਸਾਇਣਕ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਜੂਪੀਟਰ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਲੰਕਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਲੰਕਾ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਡਾਕਟਰ, ਵਕੀਲ, ਇੰਜਨੀਅਰ, ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਸਮੂਹਿਕ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਉਮਰ ਭਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਰਾ ਰੱਖੋ, 18-19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਦੱਸੋ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਕਰਨ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ

ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦੇ, ਸਣੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸਣ ਦੇ ਗੁਨਾਹੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਚੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਇਸਾਈ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਤਹਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਾਨੁਜ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ?

– ਕੁੱਝ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਅਣਦੱਸੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਣਦੱਸੀ ਥਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰੁਪੌਈਆ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ? ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਅਚਾਨਕ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰੁੱਝਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਮੀਂਹ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਤਾ (ਚੇਚਕ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਪਤੈ, ਕਿ ਮਰਨ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਓਗੇ? ਕੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ‘ਪਤਾ’ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

? ਉਰਦੂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

– ਉਰਦੂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ‘ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ‘ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ’ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਕ, ਲੈਟਿਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇਖ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾ ਧਾਰਮਿਕ ਭਜਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਛੇਕੜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਪਰ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ

ਹੋਇਆ। ਉਰਦੂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ, ਕੱਟੜਤਾ ਵਿਰੋਧੀ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਭਾਸ਼ਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੋਈ। ਉਰਦੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ ਹਨ। ਗ਼ਾਲਿਬ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਦੇਖੋ :

‘ਹਮਕੋ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਜੰਨਤ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਲੇਕਿਨ,
ਦਿਲ ਕੇ ਬਹਿਲਾਨੇ ਕੋ ਗ਼ਾਲਿਬ ਯੇਹ ਖਯਾਲ ਅੱਛਾ ਹੈ।’

ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਸੁਰਗ-ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਮੀਰ ਏਦੂੰ ਅਗਾਂਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

‘ਜਾਏ ਹੈ ਜੀਅ ਨਜਾਤ ਕੇ ਗਮ ਮੇਂ
ਐਸੀ ਜੰਨਤ ਗਈ ਜਹੰਨੁਮ ਮੇਂ।’

ਮੈਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਧਰਮ’ ਅਤੇ ‘ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ’ ਉਰਦੂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਖਲਨਾਇਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ੇਖ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਖਲਨਾਇਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 1936 ਵਿੱਚ ‘ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸਿਵ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਮੂਵਮੈਂਟ’ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਇਸ ਦਾ ਅੰਗ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਸਫਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਕੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨੂੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਮਿਲ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ, ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਰਾਨ, ਤਾਮਿਲ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਰਦੂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ? ਝੂਠਾ ਇਤਿਹਾਸ ਘੜ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੂਲਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ‘ਤੇ ਮਗਰ ਬਹਿ ਕੇ ਆਇਐ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਗੁੜਤੀ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹਨ। ‘ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ’ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਵੰਡ ਲਈ ਪਰ ਸਾਂਝੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵੰਡਾਰਾ ਕਿੰਝ ਕਰੋਗੇ? ਵਾਕ ਵਿਚਲੇ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲੋਗੇ?

? ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੱਟੜ ਗਰਦਾਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ?

– ਇਸਲਾਮ ਕੱਟੜ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ, ਇਹ ਮੈਂ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਕੱਟੜ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 30 ਫੀਸਦੀ ਅਛੂਤ

ਹੋਣ, 40-50 ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ? 3000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜੈਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਆਏ। ਦੋਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਅਹਿਸਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਛੱਤਰੀਆਂ ਉੱਥੇ ਵੇਚੋਗੇ ਜਿੱਥੇ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਓਵਰਕੋਟ ਉੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਹਿਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋਗੇ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਜ ਹਿੰਸਕ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿੱਝ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੇਖ ਲਓ। ਆਵਦੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਆਦਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਚੈਨਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਨਿੱਖਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਪਾਸੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਤਰਕ ਨਾਲ, ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ : ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਤਵਾਰੀਖ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਦਿਨ

- 1 ਮਈ : ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ (1889)
- 3 ਮਈ : ਪ੍ਰੈਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ
- 5 ਮਈ : ਜਨਮ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ (1818)
- 6 ਮਈ : ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਸਿਗਮੰਡ ਫਰਾਇਡ ਦਾ ਜਨਮ (1856)
- 10 ਮਈ : ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦਿਵਸ
- 10 ਮਈ : ਮੇਰਠ ਵਿੱਚ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ
- 24 ਮਈ : ਜਨਮ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ (1896)
- 28 ਮਈ : ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਵੋਹਰਾ ਦੀ ਬੰਬ ਪਰਖ ਸਮੇਂ ਬੰਬ ਫਟਣ ਕਾਰਣ ਸ਼ਹਾਦਤ (1930)
- 5 ਜੂਨ : ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਿਵਸ
- 7 ਜੂਨ : ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਉਪਗ੍ਰਹਿ 'ਭਾਸਕਰ' ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ (1979)
- 14 ਜੂਨ : ਵਿਸ਼ਵ ਖ਼ੂਨਦਾਨ ਦਿਵਸ
- 14 ਜੂਨ : ਜਨਮ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਰਨੈਸਟੋ ਚੀ ਗੁਵੇਰਾ (1928)

ਚਾਰਵਾਕ ਦੇ ਵਾਰਿਸ

ਤਰਕ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾਭੋਲਕਰ, ਕੁਲਬੁਰਗੀ, ਪੰਸਾਰੇ, ਗੋਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦਾ ਸੀਨਾ ਛਨਣੀ ਕਰਦੀਆਂ

ਹਨ, ਉੱਥੇ ਦੂਸਰੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਕਲਮ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀਆਂ, ਵਿਚਾਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਸੱਦਿਤ ਕਰਨ, ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲੀ ਲੋਕ ਅੱਜ ਕੁੱਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਸੱਤਾ ਦੇ ਬਾਪੜੇ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਹਰ ਉਸ ਸਖਸ਼, ਸਮੂਹ, ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਖੇਲ, ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਤੰਤਰ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਨਣੀ ਪਵੇਗੀ 'ਉਮਰ ਭਰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਲੜੀ' ਤਾਂ ਜੋ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਲ 'ਅਸਲੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ' ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਿਤਾਬ 'ਚਾਰਵਾਕ ਦੇ ਵਾਰਿਸ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। - ਅਦਾਰਾ

(ਲੇਖਕ : ਸੁਭਾਸ਼ ਗਾਤਾਡੇ)

ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ ਸੁੱਕੇ ਖੂਹ 'ਚ ਲੱਗੇ ਉਸ ਨਲਕੇ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਲਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਾਣੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਕੇ. ਵਾਸ਼ਬਰਨ

ਅਖੌਤੀ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੁੱਟ

ਵੇਣੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪਟੇਲ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਲਲਿਤਾ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ ਪਵਾਉਣ ਲਈ ਡੱਡੂ-ਡੱਡੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਭੇਜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਸੇਜ 5 ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਭੇਜਣ 'ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਲਗਭਗ ਹਰੇਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੰਤਰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਗੰਮਤਾਹਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਕਸਰ ਵਗੈਰਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸੋਮਵਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਇਕਾਦਸੀ ਵਰਤ ਕਥਾ, ਮਾਤਾ ਦੀ ਵਰਤ ਕਥਾ, ਮੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਭਜਾਓ, ਸੱਪ-ਬਿੰਛੂ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਫੁੱਟਪਾਥ ਉੱਤੇ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਵਿਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਦੇ ਲਈ ਧਰਮ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਡਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿੰਦੇ।

ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਲੋਕ : ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਬਾਦੀ ਗ਼ਰੀਬ, ਅਨਪੜ੍ਹ, ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਪਿਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦਮ ਤੋੜਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ-ਲਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ

ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਫੀਸ ਨਾ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੋਕ ਜਦ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸਸਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ/ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਪੀਲੀਆ, ਮਲੇਰੀਆ, ਸਰਦੀ, ਖੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਅੱਜ ਵੀ ਝਾੜ-ਫੂਕ (ਟੂਣਾ, ਤਵੀਤ, ਹਥੌਲਾ ਆਦਿ) ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲੋਕ ਜੋਤਿਸ਼, ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਪੇਂਡੂ ਦਲਿਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੈਂਸਰ ਪੀੜਤ ਪਿਤਾ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਉੱਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਲਾਭ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਝਾੜ-ਫੂਕ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਆਖਰਕਾਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਇੱਕ 'ਬਾਬੇ' ਨੂੰ ਜਦ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਣਕ ਦੇ ਕੁੱਝ ਦਾਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ 7 ਵਾਰ ਘੁਮਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰੇ ਦਾਣੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿੰਬੂ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਕੁੱਝ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰੋਂ ਘੁਮਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵਰਗਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਿਕਲਿਆ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਕਸਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਤ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਹਵਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਵਨ ਦੇ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਹਨਾਂ

ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਣੇ ਸਨ। ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ‘ਬਾਬੇ’ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਹਵਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟ ਲਏ।

ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਦਰਦ ਨਾਲ ਚੀਕਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਭੇਂਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਖੌਤੀ ਸਿਆਣਿਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਟ੍ਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਅਸਿੱਖਿਅਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਝ ਬਲਦੀ ਹੈ ਅੱਗ : ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਬਾਧਾ (ਕਸਰ) ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਚਮਤਕਾਰ ਰਸਾਇਣਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਚਮਤਕਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਢੋਂਗੀ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀਆਂ ਜਟਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਡੀਅਮ ਧਾਤੂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀਆਂ ਜਟਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਡੀਅਮ ਧਾਤੂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਲਣਸ਼ੀਲ ਧਾਤੂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਿਰਿਆ ਕਰ ਕੇ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਗੈਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਤਪਸ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਡੀਅਮ ਧਾਤੂ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਬਰੀਕ ਕਪਾਹ ਜਾਂ ਰੂ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਬਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਹਵਨ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਪਰਮੈਗਾਨੇਟ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਪੀਸ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਵਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਘੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਗਲਿਸਰੀਨ ਨਾਂ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਤਰਲ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਹੂਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਵਿੱਚ ਅੱਗ

ਬਲ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਪਰਮੈਗਾਨੇਟ ਅਤੇ ਗਲਿਸਰੀਨ ਦੀ ਆਪਸ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਤਪਸ਼ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੱਗ ਬਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਖੂਨ ਭਰਿਆ ਨਿੰਬੂ : ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿੰਬੂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਨਿੰਬੂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਕੱਢਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਨਿੰਬੂ ਵਿੱਚ ਫੈਰਿਕ ਕਲੋਰਾਇਡ ਨੂੰ ਟੀਕੇ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਅਮੋਨੀਅਮ ਥਾਇਓਸਾਇਨੇਟ ਰਸਾਇਣ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋ ਕੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਨਿੰਬੂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵਰਗਾ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਗਿਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੂਨ ਵਰਗਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਲਾਲ ਹੋਣਾ : ਝਾੜ-ਫੂਕ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ‘ਸਿਆਣਿਆਂ’ ਦੁਆਰਾ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਹੋਏ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਘੁਮਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਜਾਂ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਕਸਰ ਦੱਸ ਕੇ ਠੱਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਠੱਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫਿਨਾਫਥਲੀਨ ਅਤੇ ਸੋਡੀਅਮ ਹਾਈਡਰੋਕਸਾਈਡ ਨਾਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਨਾਫਥਲੀਨ ਰੰਗਹੀਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਖੰਡੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਮਰੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਨਾਫਥਲੀਨ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਜਦ ਸੋਡੀਅਮ ਹਾਈਡਰੋਕਸਾਈਡ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਫਿਨਾਫਥਲੀਨ ਅਤੇ ਸੋਡੀਅਮ ਹਾਈਡਰੋਕਸਾਈਡ ਦੀ ਰਸਾਇਣਕ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਲਾਲ ਜਾਂ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਸਾਇਣਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੋਂਗੀ ਬਾਬੇ ਚਮਤਕਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ : ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੋ
94173-71455

ਇੱਕ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਮਨ-ਕੰਬਾਊ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚੋਂ ਮੁੜ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ

ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੀ ਖੂਨੀ ਘਟਨਾ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸਤਾਏ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਹੈ। 30 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ (1919) ਤੱਕ ਦੇ ਦਿਨ ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖੌਲ੍ਹੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਰੌਲਟ ਐਕਟ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਭਰੇ ਇਸ ਰੋਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ 6, 13 ਅਤੇ 18 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੋਸ ਜਲਸੇ ਸਨ। 30 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 'ਵਿਰੋਧ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 45 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੜਤਾਲ ਹੋਈ। 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਗੋਰੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਰੋਹ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਆਗੂਆਂ ਡਾ. ਸੱਤਿਆਪਾਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੈਫੂ-ਉ-ਦੀਨ ਕਿਚਲੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਿਲਾਫ਼ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਕੇ 125 ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਤੇ 310 ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਫੋਰਸ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲਗਭਗ 20000 ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਆਂ ਵਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 10 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ 1650 ਰੋਂਦ ਚਲਾਏ। ਫਾਇਰਿੰਗ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਚੱਲੀ ਜਦ ਤੱਕ ਗੋਲੀ-ਸਿੱਕਾ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਖੂਨੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ 379 ਲੋਕ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਅਤੇ 1200 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਜਦ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੰਘਣਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। 1804 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ 852 ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਬਣਾਏ। 108 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, 265 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀਆਂ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਡਾ. ਸੱਤਿਆਪਾਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਕਿਚਲੂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਅੱਗੇ 298 ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ। 51 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ, 48 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀਆਂ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਹੈ - ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਕਹਾਣੀ। ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਇਹ ਫਾਂਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦਾਂ ਕਬੂਲੀਆਂ, ਪਰ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਧਾੜਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਖ਼ਤ ਸਰੀਰਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ (1920) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੈਂਫਲਿਟ 'ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤ' ਦੇ ਕੁੱਝ ਅੰਸ਼ (ਮਨ ਨੂੰ ਹਲੂਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ) ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। - ਸੰਪਾਦਕ

ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ : ਔਲਾ ਦੀਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ 'ਚ ਮੁਹੰਮਦ ਰਮਜ਼ਾਨ ਨਾਂਅ ਦਾ ਲੜਕਾ ਉਦੋਂ ਫੇਰ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਪੱਗ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਘੜੀਸਿਆਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਟੋਭੇ ਨੇੜੇ ਛੱਡ ਗਏ। ਕਸੂਰ ਵਿੱਚ 11 ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਜ਼ੀ ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਉੱਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ

ਛੇੜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਜੁਰਮ ਅਧੀਨ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ : ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਰਵੱਈਆ ਅਤੇ ਗੰਦਾ ਸਲੂਕ ਸੱਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸੀ। ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਧਵਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇਵੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ : “ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੋਸਵਰਥ ਸਮਿਥ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਸਭਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬੰਗਲਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਮਰਦ ਬੰਗਲੇ 'ਚ ਸਨ, ਉਹ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਲਿਜਾਂਦੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹ 'ਚ ਮਿਲੀਆਂ। ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੋੜੇ ਲਵਾਏ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ। ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਬੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਭੈੜੀ, ਅਸੱਭਿਅਕ ਅਤੇ ਨਾ-ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਬੁੱਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੰਗੇ ਕੀਤੇ, ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੁੰਡ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਧੀਆਂ, ਡੈਣਾਂ, ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸੂਰੀਆਂ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ? ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਘੱਗਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਝਾਤ ਮਾਰਨਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠੁੱਡਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ। ਬੈਠ ਕੇ ਲੱਤਾਂ ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਬਾਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕੰਨ ਫੜਨ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ।”

ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਤਸੀਹੇ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਲਾਲਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਮਿਸ ਬਲੋਚਨ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਕਿ “ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪਿੱਛੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਤਵਾਲੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮਾਲ ਮੋੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਗੜਬੜ

ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਖੌਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘੱਗਰਾ ਲਾਹੁਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਇਕਬਾਲਾਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ।” ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤਾਈਦ ਰਾਨੀ, ਪੰਨਾ ਤੇ ਰਾਖੀ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਤਵਾਲੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਸ ਵਜੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਘੱਗਰੇ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਾਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸਨ, ਸਾਡੇ ਨੰਗੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਟੀਆਂ ਧੱਕਦੇ ਸਨ।” ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮਗਰੋਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਜ਼ਬਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।”

ਬਰਤਾਨਵੀ ਖਾਸਾ ਸਾਫ਼ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੈ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਕੌਮ ਸੱਭਿਅਕ ਹੈ?

ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਵਲੂੰਧਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਔਰਤ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਸਿਰਹਾਣੇ ਕੱਟੀ : “ਸੈਂਕੜੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੱਟੀ, ਰੋਂਦਿਆਂ-ਕੁਰਲਾਉਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ” ਇਹ ਰਤਨ ਦੇਵੀ, ਵਿਧਵਾ ਨੇ, ਕਤਲ-ਏ-ਆਮ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦਰਦਨਾਕ ਪੀੜਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। “ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਤ ਜਿਸ ਪੀੜਾ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, “ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਮੈਂ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਬਾਗ 'ਚ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਣ। ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਖੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਢੇਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੱਭਦਿਆਂ-ਲੱਭਦਿਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਲੱਭ ਗਈ।”

“ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਉੱਥੇ ਆਏ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮੰਜਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ

ਘਰ ਲਿਜਾ ਸਕਾਂ। ਲੜਕੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ 8 ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਰੌਂਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਲਗਭਗ 8:30 ਵਜੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਸੱਜਣ ਉੱਥੇ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੁੱਕੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਕੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਇੱਕ ਛੱਟੇ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਦਸ ਵਜੇ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਅਬਲੋਵਾ ਕਟੜਾ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸਾਂ ਕਿ ਲਾਗਲੇ ਘਰ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਗਏ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਝ ਬੰਦੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆ ਸਕਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਦਸ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਗੋਲੀ ਖਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।”

“ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਈ। ਸੰਜੋਗ ਵਜੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਬਾਂਸ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਦ ਨਾਲ ਤੜਫਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਇੱਕ ਮੱਝ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਟੰਗਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ, 12 ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਤੜਫਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਉੱਪਰ ਲਪੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਠੰਢ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ 'ਤੇ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।”

“ਮੈਂ ਹਰ ਘੰਟੇ ਦੇ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਘੜੀ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਦੀ ਸੁਣੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੰਧ ਨਾਲ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਲਹੂ-ਭਿੱਜੇ ਉਸਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਉੱਪਰ

ਖਿੱਚੀ। ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।”

115 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ : 115 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਉੱਠ ਕੇ ਕਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਫੌਜੀ ਸਦਰ ਮੁਕਾਮ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਿੰਜਰਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਗਰਮ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਅਸਹਿ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦੂਜੇ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਰੋਟੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਟਪਾਉਣੇ ਪਏ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ : ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ 500 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਪਦੀ ਧੁੱਪ 'ਚ ਕਿਲੇ ਤੱਕ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬਿਸਤਰੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗਿਆ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 7 ਤੇ 11 ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 3 ਤੇ 7:30। ਇਹ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਉਣ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਤਪਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ 16 ਮੀਲ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਂਗਲਾ ਹਿੱਲ ਵਿੱਚ 7 ਸਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਗਰਮ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਉਣ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦਮ ਤੌੜ ਗਿਆ।

ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ : ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬ ਅਨ੍ਹੇਵਾਹ ਸੁੱਟੇ ਗਏ। ਖਾਲਸਾ ਬੋਰਡਿੰਗ ਹਾਊਸ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇੰਝ ਕਰਦਾ ਹੈ :

“ਅਸੀਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਭਗ 3 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਬੋਰਡਿੰਗ ਹਾਊਸ ਉੱਤੇ ਲਗਭਗ ਦਸ ਮਿੰਟ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੰਬ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਰਸੋਈਏ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਜਾ। ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਟੁਕੜੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਸਦਮੇ ਕਾਰਣ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।”

ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜਗਦੀ ਲੋਅ : ਨੰਦਨੀ ਜਾਧਵ

ਕੌਮੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਇਕ ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਧੀ ਫੁੱਲੀ ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋਲ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁੱਲਵਕਤੀ ਕਾਮੇ/ਆਗੂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਨਣ ਬਿਖੇਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਭਰਮ ਮੁਕਤ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਨਣ ਰੰਗੇ, ਬੁਲੰਦ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਅਨਿਸ (ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ) ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੰਦਨੀ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ.... ਅਦਾਰਾ।

ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖੇ ਰਾਹ ਚੱਲਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ?

ਰਾਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਵੱਖਰਾ, ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੇ ਔਖਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਹੋਈ, ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੇ ਅਥਾਹ ਗਿਆਨ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੌਮੀ ਵਾਲੀਵਾਲ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡੀ ਤੇ ਜੈਵਲਿਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਿਡਾਰਨ ਬਣੀ। ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਣੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਰਸਤਾ ਚੁਣਿਆ।

ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ ਮੁੱਲ

ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਜਟਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਆਈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਮਨ ਦਾ ਸਕੂਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੱਚਦੀ ਹਾਂ, ਪਾਰਲਰ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਕਮਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਸ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸਾਹਵੇਂ ਕੀ ਮੁੱਲ ਹੈ? ਜਿਸ ਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮੁਫਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਸੁਖਦ ਸਮਾਚਾਰ ਜਦ ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਜੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਮੇਰਾ ਪਾਰਲਰ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਲੱਖ, ਸਵਾ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਡਾ. ਦਾਭੋਲਕਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਅਸਮਰਥਤਾ ਜਤਾਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਏਨਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ

ਤਾਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਵੈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ।

ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਲ ?

ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਮੈਂ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ

ਅੰਧਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ?

ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੈਂਟਰ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਹ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਉਣ ਹਾਲਤਾਂ ਤਰਸਯੋਗ ਹਨ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਮੁਫਤ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਕੇ ਖੁਦ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। ਅਨਾਥ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਅਨਿਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ, ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰ ਕਰਨ, ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਕਰਨ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ, ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸਟਿੰਗ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਚੇਤਨਾ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਬਲੈਕ ਮੈਜਿਕ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਪੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੈਂ 20 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਅਨਿਸ ਦੇ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਪੁਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਕਤੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਉਂਜ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਧਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ

ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰਜ ?

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਚ ਅੰਧਸ਼ਰਧਾ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਟਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਮੁਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਔਰਤ/ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਟਾਂ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅੰਧਸ਼ਰਧਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਭਗਵਾਨ' ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਿਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜਟ ਮੂਲਣ (ਜਟਾਂ ਕੱਟਣ) ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਟਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਵੱਸ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰਦੇ ਪੁਜਦੇ ਵਰਗ ਜੱਜ, ਵਕੀਲ, ਮੈਨੇਜਰ ਆਦਿ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੈਰਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਔਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਰੀਤ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਅਨਿਸ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨ ਜੁਟਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜਦ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਚੇਤਨਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਉਂਜ ਵੀ ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ, ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਟ ਮੂਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨਾਲ 115 ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤਾਂ/ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਜਟ ਮੂਲਣ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ। ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ/ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜਟ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜਟ ਮੂਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ?

ਇਹ ਕੰਮ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਅਨਿਸ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਟਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਕਿ ਜਟਾਂ ਕਟਾਉਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਭਗਵਾਨ' ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ 'ਅਵੱਗਿਆ' ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਦੂਸਰਾ ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਡੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੀੜਤ ਮੈਂਬਰ ਜਟਾਂ ਕਟਾਉਣ ਲਈ ਮੰਨ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਡਰ ਵਸਿਆ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ 'ਕ੍ਰੋਧੀ' ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਰਮੂਲ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਜੁਟਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ ਪਰ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ ਦੇ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀੜਤ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੱਲ ਹੋਣ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਛਿੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਜਟਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਆਈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਮਨ ਦਾ ਸਕੂਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਪਾਰਲਰ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਕਮਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਸ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸਾਹਵੇਂ ਕੀ ਮੁੱਲ ਹੈ? ਜਿਸ ਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਟ ਮੂਲਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਗਾਥਾ ?

ਜਟਾਂ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਸੰਤਾਪ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਟਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਟਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬੋਝ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਟਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵੱਲ ਤੋਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਬਸੀ, ਮਜਬੂਰੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਅੰਧਸ਼ਰਧਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕ ਖੜਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ 11 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ 'ਭਗਵਾਨ' ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੱਦਦ ਕਰੋ।

ਅਸੀਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਘਰ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਪੀੜਤ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਫੋਨ ਨੇ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਫਿਰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀ। ਆਖਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜਟ ਮੂਲਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਜਟ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਵੀ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਚਾਈ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਏ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿੱਲ ਬਾਰੇ ?

ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿੱਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ, ਲੈਕਚਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਸ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਅਖੌਤੀ ਬਾਬੇ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੜਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਨਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ?

ਅਨਿਸ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹਰਗਿਜ਼ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਕੰਮ ਕਾਰ ਮੁਕਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹਾਂ। ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦਾ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਰ ਸਮਾਰੋਹ, ਮਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹਾਂ। ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ ਦਾ ਪੱਖ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਖਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਅਨਿਸ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੇ ਨਿੱਜ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ?

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੱਡੇ ਘਾਟੇ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਸਾਬਤ ਕਦਮੀ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੱਕ ਅਨਿਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਅਨਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹੋ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਡਾ. ਦਾਭੋਲਕਰ ਜੀ ਨੇ ਉਮਰ ਭਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਿਸ਼ਨ, ਉਦੇਸ਼, ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਾਰਜ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੇਵਾਲੀ

9501006626

ਸਵੈ ਕਥਨ

ਅਨਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅਹਿਦ

ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਣ ਸੰਮਤੀ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਜਹਾਲਤ, ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਾਡਾ ਅਹਿਦ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨਿਸ ਦੀ ਵੈਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰੂ ਬ ਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਜਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਚੇਤਨਾ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਅਨਿਸ ਕਾਮੇ ਚਾਨਣ ਰੰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੇ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਦੰਡ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਂਗਲੀ ਤੋਂ ਛਪਦਾ ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਾਰਤਾ ਪੱਤਰ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਾਹਕ ਹੈ। ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਦਾ ਅਨਿਸ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਅਧਿਆਪਕ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਸਭ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹਨ। ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹਨ।

ਨੰਦਨੀ ਜਾਧਵ

ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖੀ-ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਕੇ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਜਿਊਂਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਾਣਨਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰੋ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੱਤ, ਮੇਰੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਫਲਤਾ, ਮੇਰੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਤ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਕਾਨਾਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁਸਕਾਨਾਂ, ਪਿਆਰ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਐਲਬਰਟਸ

‘ਪੁੱਠ ਪੈਰਾ’ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ

ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਇਹ ਦਰਦਨਾਕ ਅਤੇ ਖੌਫ਼ਨਾਕ ਹਾਦਸਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੰਦੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਤਰਿਕ ਮਾਨਕਰ ਸਮੇਤ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਅਨੀਤਾ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਬਾਈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਮਾਇਆ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਬਲਾ ਸਥਿਤ ਦਰਗਾਹ ਉੱਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਰਾ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਇਆ ਜਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਰਾਧਾ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਮਨ ਕੰਬਾਊ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਾਸੂਮ ਦੋ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਦਰਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਤੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆੜ ਲਈ ਸੀ।

ਰਾਧਾ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ ਅਜੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਤਰਿਕ ਮਾਨਕਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਰਾਧਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖੁਆਈਆਂ ਅਤੇ 13 ਤੇ 14 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕੁਕਰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਗਾਹ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਗਏ।

ਰਾਧਾ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੈ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਖੁਦ ਅਜੈ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁੱਠਪੈਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਾਤਰਿਕ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਤੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਧਾ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾਲਤ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮਾਸੂਮ ਰਾਧਾ ਦਾ ਕਸੂਰ ਬਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੁੱਠਪੈਰੀ ਸੀ।

ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੁੱਠਪੈਰਾ : ਬੱਚਾ ਜਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰ ਬਾਹਰ

ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟੇ/ਪੁੱਠੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਠਪੈਰੀ ਜਾਂ ਪੁੱਠਪੈਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਤਾਤਰਿਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪੁੱਠਪੈਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਠਪੈਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਗਏ ਕਿੱਸੇ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ।

ਤਾਤਰਿਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁੱਠਪੈਰੇ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਧਨ ਦਿਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਿਨ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਤਾਤਰਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿੱਠ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦਰਦ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਪੁੱਠਪੈਰਾ ਲੱਤ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਤਰਿਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਠਪੈਰੇ ਉੱਤੇ ਤਾਤਰਿਕ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਠਪੈਰੇ ਲਾਟਰੀ ਅਤੇ ਸੌਟੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਨੰਬਰ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਜੈਨ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਾਤਰਿਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਠਪੈਰਾ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲੱਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦੇ ਹਾਂ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੁੱਠਪੈਰਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਕਵਾਸ ਦਾ ਰਾਧਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਨਾਨੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦ ਕਰਤੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਤਾਤਰਿਕ ਅਤੇ ਅਜੈ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਡਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਲੜਕੀ ਉੱਤੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਦਾ ਸਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਆਤਮਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੁੱਠਪੈਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ : ਧਰਮ ਦੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਛਲ-ਪਾਖੰਡ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਠੱਗਣ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਤਰਿਕਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ

ਸੰਬੰਧ ਤੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਚਮਕਾ ਸਕਣ। ਉਜੈਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਤਾਂਤਰਿਕ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਪੁੱਠਪੈਰੀ ਜਾਂ ਪੁੱਠਪੈਰਾ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਰੋਲਣ ਉੱਤੇ ਉਹ ਆਪ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁੱਠਪੈਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ-ਅਰਬਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਹਿੱਸਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਠਪੈਰਾ ਮੁਫਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂਤਰਿਕ ਉਸ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਠੱਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਪਿੱਪਲਖੇੜਾ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟਾ ਚੂਨਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂਤਰਿਕ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁੱਠਪੈਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੱਬਿਆ ਹੈ। ਲਾਲਚ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਦਿਖਾਏ ਤਾਂ ਪੁੱਠਪੈਰੇ ਨੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੱਬਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਹੀਰੇ-ਜਵਾਹਰਾਤ ਅਤੇ ਸੋਨਾ-ਚਾਂਦੀ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੇ ਹੀ ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਲਾਲਚੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਝਟਕੇ ਸਨ।

ਕੁੱਝ ਕਿਸਾਨ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖੁਦਵਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲੇ ਅਤੇ ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖੇਤ 'ਚੋਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਲਈ ਊਟ-ਪਟਾਂਗ ਤਾਂਤਰਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਹਰੇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰਕਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ, ਹੁਣ ਖਜ਼ਾਨਾ ਇੱਥੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ/ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੱਪ ਖਜ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਕੁੰਡਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਮੂਰਖ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਤਾਂਤਰਿਕ ਆਪਣੇ ਪੁੱਠਪੈਰੇ ਸਮੇਤ ਉੱਥੋਂ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਠੱਗੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੂਰਖਤਾ ਉੱਤੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।

(ਸ੍ਰੋਤ : ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਸਰਿਤਾ')

ਲਾਸ਼

ਲਾਸ਼ ਸਿਰਫ ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ,
ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਾਸ਼ 'ਚ ਸਾਹ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।
ਦਿਮਾਗ ਹੁੰਦਿਆਂ,
ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨਾ
ਲਾਸ਼ ਹੀ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੈ।
ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ
ਹੱਕ ਮੰਗਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਕੁੱਟ
ਲਾਸ਼ਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਨੇ।
ਟੁੱਟਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਤੜਫ
ਬਿਆਈਆਂ ਪਾਟੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ
ਉਹ ਲਾਸ਼ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ!

ਸਤਨਾਮ ਉੱਭਾਵਾਲ

90232-90500

ਸ਼ੋਕ ਮਤਾ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਰਵੈਰ ਮੰਡੀ ਕਲਾਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹਾਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਭਰਾ ਪਿਰਥੀ ਸਿੰਘ, ਇਕਾਈ ਦਿੜਬਾ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਕਾਮਰੇਡ ਭੀਮ ਸਿੰਘ, ਇਕਾਈ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਸਤਿਕਾਰਤ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਣੇਈਏ ਮਰਹੂਮ ਭਰਭੂਰ ਸਿੰਘ, ਫਗਵਾੜਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਮਾਤਾ ਸਤਿਕਾਰਤ ਜੀਤ ਕੌਰ, ਇਕਾਈ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਆਗੂ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪਿਤਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਨ 'ਤੇ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਛਾਪ

ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਨ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਅਧਿਐਨ 'ਚ ਹੇਠਲੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸਬੰਧ 1500 ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਜੀਨ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪੱਧਰ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਨੋਮ 'ਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਡੀਐੱਨਏ ਮਿਥਾਈਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਨੋਮ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਨ ਹਨ ਜੋ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੀ ਇਮਿਊਨ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਨਰਵਸ ਸਿਸਟਮ (ਤੰਤੂ ਪ੍ਰਬੰਧ) ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਜੀਨ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਲਈ ਹੋਰ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਆਖਰ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਖਿੱਚ ਹੀ ਲਈ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਐਸਟ੍ਰੋਫਿਜ਼ਿਕਸ (ਖਗੋਲ-ਭੌਤਿਕੀ) ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਪਲਬਧੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੱਕ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖੀ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਬਰੱਸਲਜ਼, ਸੈਂਟਿਆਗੋ, ਸ਼ੰਘਾਈ, ਤਾਈਪੇ ਤੇ ਟੋਕੀਓ 'ਚ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਤਸਵੀਰ ਟੈਲੀਸਕੋਪ ਦੇ ਇੱਕ ਗਲੋਬਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੀ ਮਦਦ

ਨਾਲ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਧਰਤੀ ਤੋਂ 5.4 ਕਰੋੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰ੍ਹੇ (ਕਰੀਬ 9.5 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਦੂਰ ਐੱਮ-87 ਗਲੈਕਸੀ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਕਿਸੇ ਛੱਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣਾ। ਇਹ ਉਪਲਬਧੀ 2012 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਵੈਂਟ ਹੋਰਾਈਜ਼ਨ ਟੈਲੀਸਕੋਪ (ਈਐੱਚਟੀ) ਸ਼ੋਧ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸ਼ੋਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਲੈਕ ਹੋਲਾਂ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ 1915 'ਚ ਅਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਾਪੇਖਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਰਿਲੇਟਿਵਿਟੀ) ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਲਬਧੀ 'ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸੈਪਰਡ ਡੋਲਮੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਟੀਫਨ ਹਾਕਿੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਹਾਕਿੰਗ ਨੇ ਬਲੈਕ ਹੋਲ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲੈਣੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਦੀ ਇੱਕ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਿੰਡ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੰਸੂਲਿਨ ਟੀਕੇ ਦਾ ਬਦਲ ਕੈਪਸੂਲ

ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇੰਸੂਲਿਨ ਦਾ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੈਸਾਚਿਊਸੈਟਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੈਪਸੂਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੰਸੂਲਿਨ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਬਾਰੀਕ ਸੂਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੈਪਸੂਲ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਸੂਈ ਦੀ ਇੰਸੂਲਿਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਨਵਰਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਜਰਬੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ ਇੰਸੂਲਿਨ ਦਾ ਅਸਰ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੰਸੂਲਿਨ ਵਰਗਾ ਹੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਖੋਜਕਰਤਾ ਰਾਬਰਟ ਲੇਂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਰਗਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਲੀ ਮਾਮਲਾ : ਤਾਤਰਿਕ ਸਣੇ ਦਾਦੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ

ਪਿੰਡ ਕੋਟ ਫੱਤਾ (ਬਠਿੰਡਾ) ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਾਸੂਮ ਦਲਿਤ ਬੱਚਿਆਂ (ਭੈਣ-ਭਰਾ) ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੋਟ ਫੱਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਖੰਡੀ ਤਾਤਰਿਕ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਅਨਿਕਮਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਭਰਾ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀ 8 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲੱਖੀ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਲੀ ਕਾਂਡ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੇਲਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਲੱਖੀ ਬਾਬਾ, ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਨਿਰਮਲ ਕੌਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਵਿੱਕੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। (ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ)

ਸਾਧਵੀ ਬਲਾਤਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਸ਼ਪ ਮੁਲਕਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਬਿਸ਼ਪ ਫਰੈਂਕੋ ਮੁਲਕਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਿਸ਼ਪ ਨੂੰ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸਾਧਵੀ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਤੇ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਲਕਲ ਜਲੰਧਰ ਡਾਇਓਸਿਸ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਬਿਸ਼ਪ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਕਲਰਜੀ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਕਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਡਾਇਓਸਿਸ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀਜ਼ ਆਫ਼ ਜੀਸਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਧਵੀ ਨੇ 55 ਸਾਲਾਂ

ਪਾਦਰੀ ਉੱਤੇ 2014 ਤੋਂ 2016 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੁਲਕਲ ਨੇ ਇਹ ਕਥਿਤ ਕਾਰਾ ਜਲੰਧਰ ਡਾਇਓਸਿਸ ਦਾ ਬਿਸ਼ਪ ਹੋਣ ਮੌਕੇ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਬਿਸ਼ਪ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 342, 376 ਸੀ, 377 ਤੇ 506(1) ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਕਲ ਨੇ ਮਈ 2014 ਵਿੱਚ ਕੁਰਾਵਿਲਾਂਗੜ ਦੇ ਇੱਕ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਕਥਿਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗਿਰਜਾਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਿਸ਼ਪ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਰਸਾਈ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਕੈਥੋਲਿਕ ਚਰਚ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਪਾਦਰੀ ਸਮੇਤ 83 ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਲਕਲ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਦਬਾਅ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਵੈਟੀਕਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਡਾਇਓਸਿਸ ਦੇ ਬਿਸ਼ਪ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਾਰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ)

ਗਊ ਮੂਤਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਰਜਰੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਾਧਵੀ ਦਾ ਕੈਂਸਰ

ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਗਊ ਮੂਤਰ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸਟੇਜ ਦਾ ਛਾਤੀ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਗਊ ਮੂਤਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਰਜਰੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਵੀ ਦਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ। 2008 ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਜੇ ਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਰਜਰੀ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੀ ਸਰਜਰੀ ਭੋਪਾਲ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਰਜਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਕੈਂਸਰ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ)

ਮੋਟਾਪਾ ਅਤੇ ਮਨੋਰੋਗ

ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

? ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ? ਕੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਮਨੋਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 130 ਕਰੋੜ ਵਿਅਕਤੀ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਕਰੀਬਨ 6 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਰ ਅਤੇ ਮੋਟਾਪਾ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੋਟਾਪਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਬੱਚੇ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪਾ ਕੀ ਹੈ? ਆਓ, ਆਪਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਦਾ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੋਟਾਪਾ ਹੈ। ਬਾਡੀ ਮਾਸ ਇੰਡੈਕਸ (BMI) ਇੱਕ ਕੱਦ ਅਤੇ ਭਾਰ ਦਾ ਇੰਡੈਕਸ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੋਟਾਪੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ; ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰ/ ਉਸ ਦੇ ਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਕੱਦ ਦਾ ਵਰਗ। ($BMI = Kg/m^2$) ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬੀ ਐਮ ਆਈ (BMI) 25 ਕਿਲੋ/ਮੀਟਰ² ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਾ ਭਾਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ ਅਤੇ 30 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਮੋਟਾਪਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 23 ਕਿਲੋ/ਮੀਟਰ² ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੀ ਐਮ ਆਈ ਨੂੰ ਭਾਰਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 18 ਤੋਂ 22.9 ਬੀ ਐਮ ਆਈ ਨਾਰਮਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 23 ਤੋਂ 24.9 ਭਾਰਾ ਅਤੇ 25 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਟਾਪਾ ਰੋਗ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਭਾਰ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਘੱਟ ਮੋਟਾਪੇ

ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਉਮਰ ਵੱਧਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਪੇਟ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟੇ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਕਾਰਣ : ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਊਰਜਾ ਦਾ ਸੇਵਨ। ਸਧਾਰਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ। ਸੋ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਆਹਾਰ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਭਰਪੂਰ ਭੋਜਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਘੱਟ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਕੰਮ ਕਾਰ ਸਰੀਰਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੌਖੇ ਹੋਣਾ, ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਿਕ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਲਾਡ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਆਉਣਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਆਪ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬੇਕਾਰ ਖਾਣਾ (ਜੰਕ ਫੂਡ) ਖਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫਦੇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ (W.H.O) ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੇ ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਣਾ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਬੇਸ਼ਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੋਵੇ- ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਬੀ ਵਾਲਾ ਖਾਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਿਉ, ਮੱਖਣ, ਤੇਲ ਅਤੇ ਤਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਆਦਿ ਵੀ ਮੋਟਾਪਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪਾ ਹੋਣ ਦੇ ਗੁਣ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। (ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮਹੀਨ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਦਾ ਜਾਂ ਚੀਨੀ ਆਦਿ ਵੀ ਮੋਟਾਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਠਾਈਆਂ, ਬੇਕਰੀ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪੇਸਟੀ, ਕੋਕ ਆਦਿ ਮੋਟਾਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਜ਼ਾ, ਬਰਗਰ, ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕ, ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਆਈਸ ਕ੍ਰੀਮ ਆਦਿ ਵੀ ਮੋਟਾਪਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਵਜ਼ਨ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਜ਼ਨ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅੱਗੇ ਬੈਠਣਾ, ਕੰਮਕਾਰ ਲਈ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬੈਂਡ ਤੇ ਪਏ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੀ ਮੋਟਾਪਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈਪੋਥਾਇਰਾਇਡਿਜ਼ਮ (Hypothyroidism) ਭਾਵ ਥਾਇਰਾਇਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਨਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਕੁਸ਼ਿੰਗ ਸਿੰਡਰੋਮ (Cushing Syndrome), ਪੌਲੀ ਸਿਸਟਿਕ ਉਵੇਰਿਅਨ ਸਿੰਡਰੋਮ (PCOD) ਆਦਿ। ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਆਈਆਂ ਵੀ ਕਈ ਬਾਰ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਮੋਟਾਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ : ਜੇ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੁਆਲਟੀ (ਗੁਣਵਤਾ) ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਉਮਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪਾ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਗ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਟਾਪਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਮੋਟਾਪਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਮਰ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੁਆਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਬੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪਾ ਸ਼ੂਗਰ ਰੋਗ (Diabetes) ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਚਰਬੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਇਨਸੂਲਿਨ

(Insulin) ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। (ਇਨਸੂਲਿਨ ਉਹ ਹਾਰਮੋਨ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੂਗਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।) ਸ਼ੂਗਰ ਰੋਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਮੋਟਾਪੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਰਕਤ ਚਾਪ (ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ) ਵੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪਾ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪਾ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਖੂਨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ (Arteries) ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਧਰੰਗ (Stroke) ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪਾ ਪਿੱਤੇ ਦੀ ਪਥਰੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪੇ ਕਾਰਣ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪੇ ਕਾਰਣ ਹਾਰਮੋਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹਵਾਰੀ (Menstruation-cycle) ਵੀ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ਨ ਵੱਧਣ ਨਾਲ ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਕਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚਲਣਾ ਫਿਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਦੁਆਈਆਂ ਨਾਲ ਮਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ਾਬ ਬਣਨ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਦੁਆਈਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਰ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ ਦਾਇਕ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰ ਰੋਗ ਵੀ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਟੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀਨ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਰੋਗ (Dipression) ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਨੋਰੋਗ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਡੇਗਦਾ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪਾ ਅਤੇ ਮਨੋਰੋਗ : ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਾਪੇ ਕਾਰਣ ਮਨੋਰੋਗ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੋਰੋਗਾਂ ਕਾਰਣ ਮੋਟਾਪਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।
(ਚਲਦਾ)

ਸਿਜਦਾ, ਸਲਾਮ ਡਾ: ਸੈਫ-ਉ-ਦੀਨ ਕਿਚਲੂ

ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਉਪਰੰਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਡਾ: ਸੈਫੂਦੀਨ ਕਿਚਲੂ, ਡਾ: ਸੱਤਿਆਪਾਲ, ਬੁੱਗਾ ਚੌਧਰੀ, ਰਤਨ ਚੰਦ ਆਦਿ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਾਲੇ-ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ, ਕਠੋਰਤਾ, ਰੋਗ, ਦੁਰਬਲਤਾ, ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਉਪਰੰਤ 1947 ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਈ। ਕਲਮੂਹੀ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ, ਬਰਬਾਦੀ। ਫਿਰਕੂ ਭੀੜ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਾਇਕ ਸੈਫੂਦੀਨ ਦਾ ਚਾਰ-ਮੰਜਲਾ ਘਰ ਰਾਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰ ਬਜ਼ੁਰਗ-ਨਾਇਕ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਵਿੱਚ ਗੁੰਮ ਗਿਆ। ਮਹਾਨ ਡਾ: ਕਿਚਲੂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਓ ਆਪਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਈਏ।

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੋਂ ਕਾਪੀ)

ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਸਦਕੇ

ਕੌਮੀ ਵਾਲੀਬਾਲ ਖਿਡਾਰਨ ਅਰੁਨਿਮਾ ਸਿਨਹਾ ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਤ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਐਵਰੈਸਟ ਚੋਟੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਐਵਰੈਸਟ ਔਰਤ ਬਚੇਂਦਰੀ ਪਾਲ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ। ਪਾਲ ਨੇ ਉਸਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, 'ਤੂੰ ਐਵਰੈਸਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਏਂ, ਅਰੁਨਿਮਾ। ਬੱਸ ਤੇਰੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਤਾਰੀਖ ਮਿਲਣੀ ਬਾਕੀ ਏ। ਆਪਣੇ ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਨਾਲ 30 ਸਾਲਾ ਅਰੁਨਿਮਾ ਇੱਕ ਐਵਰੈਸਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੱਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ 7 ਉੱਚੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਤੇ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾ ਆਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ 'ਉੱਪਰ ਵਾਲੇ' ਤੋਂ ਮਿਹਰ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ

ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕਰਨ 'ਮੁਕੱਦਰਾਂ' ਦਾ....

ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਿਊਂਦੀਆਂ-ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਔਖੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਨੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਕਰਕੇ ਸੁਪਨੇ, ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਿਧਰੇ ਪਰਬਤ-ਚੀਰਨ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਦਸਰਥ ਮਾਂਝੀ' ਹੈ, ਐਵਰੈਸਟ-ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਤਿਰੰਗਾ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਅਪੰਗ-ਮੁਟਿਆਰ ਅਰੁਨਿਮਾ ਸਿਨਹਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਨਾਜੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੈਰਾਂ-ਰਹਿਤ ਪਾਇਲਟ 'ਅਲੈਕਸੇਈ ਮੈਰੇਸਯੋਵ' ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀਣੀਆਂ ਤੱਕ ਬਾਹਾਂ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਜੱਜ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਣੀਆਂ ਅਨੇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ।

ਮਨੀਲਾ ਦੇਸ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਮੈਰੀਕਲ ਅਪਾਟਨ ਹੈ। ਮੌਤ 'ਚੋਂ ਉੱਭਰੀ ਇਹ ਕੁੜੀ, ਮੌਕੇ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੋਟਲ-ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਮਾਸਟਰ-ਡਿਗਰੀ ਕਰ ਗਈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇੱਕ ਵਕਾਰੀ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ-ਰਸੋਈਆ ਹੈ।

ਹਿੰਦੀ ਕਹਾਣੀ

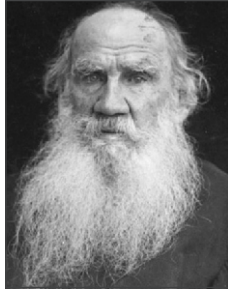
ਸਕੂਨ

ਚੰਦਨ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਸੀ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਪਿੰਡ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਚੰਦਨ ਹਰ ਸਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥੀ ਛਾਵਾਂ ਕਰਦੇ। ਐਤਕੀ ਚੰਦਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਪਿੰਡ ਮੁੜਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਮੁੜਿਆਂ, ਪਰ ਕਿਤੋਂ ਸਕੂਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ, ਚੰਦਨ ਮਾਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਭਰੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਸੌਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ।

ਰੰਗ ਬਸੰਤੀ ਜੀਵਨ ਬਦਲੇ, ਤੁਰਦੇ ਦਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਮੱਲੋ ।

ਲੀ ਤਾਲਸਤਾਏ

- * ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨੀ ਕਰਦਾ।
- * ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਰਥ, ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ।
- * ਸੱਚਾਈ, ਚੰਗਿਆਈ ਤੇ ਸਾਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਮਹਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।
- * ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਲਹਿਣ ਦੇ।
- * ਕਲਾ ਦਸਤਕਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆਕਲਪ ਹੈ।
- * ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਖੁਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ, ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਾਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ

ਪੁੰਨ, ਪਾਪ, ਨਸੀਬਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਦੇ ਕੇ,
ਕੀਤਾ ਡਾਢਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਮੈਨੂੰ।
ਮੇਰਾ ਕੌਣ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਕੌਣ ਦੋਸਤ,
ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਏ ਹੋਸ਼ ਮੈਨੂੰ।
ਮੇਰੀ ਲੁੱਟ ਕੇ ਪੱਤ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੇ,
ਪਿੱਛੋਂ ਆਖਿਆ ਇੱਜ਼ਤਫ਼ਰੋਸ਼ ਮੈਨੂੰ।
ਮੇਰੀ ਝੁੱਗੀਆਂ ਢਾਹ ਕੇ ਮਹਿਲ ਪਾ ਲਏ,
ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਮੈਨੂੰ।
ਪਰ ਮੈਂ ਹੋਸਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਹਾਰਦਾ ਨਹੀਂ,
ਟੋਏ ਪੂਰਨ ਲਈ ਟਿੱਬੇ ਢਾਹਵਾਂਗਾ ਮੈਂ।
'ਆਲਮ' ਖ਼ਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ 'ਕੱਠ ਕਰਕੇ',
ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਮੈਂ।

ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਆਲਮ

ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਧਰਮ

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਰ ਸੁਖ ਸਹੂਲਤ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਖੋਜੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਧਰਮ ਕੋਲ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਆਪਣਾ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਦੀ ਹਾਰ।

ਨਸ਼ਤਰਾਂ

ਹੇਮਾਂ ਮਾਲਣੀ ਭੋਰਦੀ ਬੱਲੀਆਂ,
ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਦੇਖ ਕੇ

ਜਾਤ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੜੀ ਐ ਔਖੀ ਛੱਡਣੀ,
ਗੁੰਬਦ ਤੇ ਸੋਨਾ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ

ਅਸੀਂ ਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੁਲਟ ਟਰੇਨ ਤੇ,
ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ।

ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਠੇਕੇ ਦੇ ਚਾੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ,
ਅਲੀ ਬਾਬਾ 'ਚੌਕੀਦਾਰ' ਨੇ।

ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ,
ਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ।

ਆਦਿ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ,
ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਥੋਪਦੇ।

ਜਨ ਧਨ ਵਾਲੇ ਖਾਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੋਡਦੇ,
ਚੋਰਾਂ ਨਾਲ ਚੌਕੀਦਾਰ ਰਲ ਗਿਆ।

ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਠੇਕੇ ਮਿਲਦੇ,
ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਵੇ ਮੰਗਦੇ।

ਜਗਸ਼ੀਰ ਜੀਦਾ (94173-33203)

ਉੱਠੋ, ਤੇ ਗੋਰੇ ਬੰਦਾ ਦਾ ਬੋਝ ਉਠਾਓ
ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਅਣਸ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਜੇ
ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੇ ਦਿਓ
ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਣ;
ਬੋਝਲ ਫੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ
ਜੰਗ ਲਈ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਥਰਥਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ
ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਗੁਲਾਮ ਹੋਏ ਚਿੜਚਿੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ
ਜਿਹੜੇ ਅਰਧ-‘ਰਾਖਸ਼’ ਨੇ ਤੇ ਅਰਧ-ਬੱਚੇ। -

ਰੁਡਿਆਰਡ ਕਿਪਲਿੰਗ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵੀ/ਨਾਵਲਕਾਰ)

120 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪੱਛਮ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। 1899 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੋਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸੱਭਿਅਕ, ਵਿਕਸਿਤ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਚੇਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅੱਧੇ ‘ਰਾਖਸ਼’ (ਬੁਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਸੰਕੇਤਕ ਸ਼ਬਦ - ਸੰਪਾਦਕ) ਹਨ ਤੇ ਅੱਧੇ ਬੱਚੇ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਰੁਡਿਆਰਡ ਕਿਪਲਿੰਗ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਉੱਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਪਲਿੰਗ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਹਿਤ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ; ਉਹ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵੈ-ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਕਿਪਲਿੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਗੋਰੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇਹ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਅਰਧ-ਜੰਗਲੀ’ ਪੂਰਬੀ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭਿਅਕ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :

ਉੱਠੋ, ਤੇ ਗੋਰੇ ਬੰਦਾ ਦਾ ਬੋਝ ਉਠਾਓ
ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ
ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਮੁਜਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਮਿਹਨਤ ਜਿਹਾ ਕੰਮ

ਹੈ,
ਉਹ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ
ਉਹ ਰਾਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਊਣ ਵਸਣ ਯੋਗ ਬਣਾਓ
ਤੇ ਨਾਲੇ ਉੱਥੇ ਬਣਨਗੀਆਂ
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਮੌਏ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਪਲਿੰਗ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਵਕ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਸਿਰਫ ਕਿਪਲਿੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਤੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਉੱਤੇ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਅਸੱਭਿਅਕ ਤੇ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭਿਅਕ ਬਣਾਉਣ ਆਏ ਸਨ।

ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਨੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਕੋਲ ਗੋਲੀਆਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਡਾਇਰ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ‘ਗਲੋਬ’ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ “ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸਵਰਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਇਕਾਈ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਇੱਕ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਏਗਾ।” ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ “ਬੋਲਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਿਰਫ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੂਝ-ਸਮਝ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਾਸਤੇ ਫਰਮਾਨ (ਕਮਾਂਡੈਂਟ) ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਤਹਿਰੀਕ ਨਹੀਂ ਚਲਾਓਗੇ।”

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਵੀ ਗੋਰੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਇਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਸ਼ੀਅਨ ਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਲੋਕ ਉਜੱਡ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਭੈਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ 'ਤੇ

ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕੁੱਝ ਗੋਰੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਗੋਰੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਅਕ ਵਤੀਰੇ ਹੇਠਾਂ ਛੁਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਨਸਲਵਾਦੀ ਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ਼ ਤੋਂ 100 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕਰਾਈਸਟਚਰਚ ਵਿੱਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕ ਬਰੈਂਟਨ ਟੈਰੰਟ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 49 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ 20 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰੈਂਟਨ ਟੈਰੰਟ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ 73 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ 'ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ' ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਦਿ ਗ੍ਰੇਟ ਰਿਪਲੇਸਮੈਂਟ' ਸੀ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਏਸ਼ੀਅਨ ਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂਰੋਪ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਧੜਾਧੜ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੈਰੰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਧਰਤੀਆਂ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿੱਤਰ-ਭੂਮੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਤਲੇਆਮ ਜਿਹੀ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਕਦੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਪਿੱਤਰ-ਭੂਮੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਆਖਰੀ ਗੋਰਾ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਵਸੋਬਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।”

ਟੈਰੰਟ ਨੇ ਬੜੇ ਠੰਢੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਤੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਲ-ਨੂਰ ਤੇ ਲਾਈਨਵੁੱਡ ਮਸਜਿਦਾਂ (ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ) ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ (ਇਹ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ) ਉੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਹਾਂ, ਇਹ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਹਮਲਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਏਸ਼ੀਅਨ, ਅਫਰੀਕਨ ਆਦਿ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਲੋਕ), ਵਿਰੁੱਧ ਇਕਪਾਸੜ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।”

ਮਸ਼ਹੂਰ ਚਿੰਤਕ ਐਡਵਰਡ ਸੱਈਅਤ ਨੇ ‘ਨੈਸ਼ਨਲਿਜ਼ਮ ਤੇ ਕਲਚਰ’ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਯੂਰੋਪੀਅਨਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੋਚ-ਸਮਝ (ਪ੍ਰਵਚਨ) ਬਣਾਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਫਰੀਕਨ (ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਾਂ ਆਇਰਸ਼) ਲੋਕ ਰਹੱਸਮਈ ਹਨ। ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੂਰ, ਵਹਿਸ਼ੀ ਤੇ ਅਸੱਭਿਅਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੱਭਿਅਤਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਆਮ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਲੋਕ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਕਰਨ, ਆਕੀ/ਬਾਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣੀਆਂ, ਕੋੜੇ ਮਾਰਨੇ ਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਡੰਡੇ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ (ਯੂਰੋਪੀਅਨਾਂ) ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂਪੂਰਵਕ ਹੈ।”

ਪਰ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਸਿਰਫ ਯੂਰੋਪੀਅਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੂਰੋਪੀਅਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਅਨ ਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਪੁੰਨ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਗੋਰਿਆਂ) ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਲਾਮੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪੱਛਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜਿਹਨੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘ੍ਰਿਣਾ, ਦਹਿਸ਼ਤ, ਕਰੂਰਤਾ ਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੱਲ ਇੰਨੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ‘ਕਰਮਾਜ਼ੋਵ ਭਰਾ’ ਵਿੱਚ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਕੁਝਤਣ/ਝੁਨ ‘ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।” ਬਾਕੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਮੀਡੀਆ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਫਰੀਕਨ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਚੀਨ/ਜਾਪਾਨ/ਵੀਅਤਨਾਮ ਆਦਿ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ, ਅਖੌਤੀ ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੀਵੀਆਂ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸਾ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਾਈਸਟਚਰਚ ਵਿੱਚ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ, ਨਫ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਭੱਜਿਆ 73 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਪਾਗਲ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੁਝਤਣ ਭਰੇ 73 ਸਫ਼ੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ‘ਅਸੀਂ ਸਭ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ’ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਤੇ 73 ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਕੁਝਤਣ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨਫ਼ਰਤ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਇਹ ਜੰਗ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਰਾਸ਼ਦੀ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 73 ਸਫ਼ਿਆਂ ਜਿਹੀ ਕੁਝਤਣ ਭਰੀ ਸਮਝ ਦੇ ਕਰੂਰ ਹੱਥ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੀ ਸਮਝ ਦੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫੀਤਾ-ਫੀਤਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਸੰਮੋਹਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਇਕੱਲੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। 73 ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਕੁਝਤਣ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਛਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਹੱਥ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਰਹੇ।

(ਸੰਪਾਦਕ, ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ)

ਵੈਦਿਕ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਜੂਰੀ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਧਨ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਦਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਕੌਮੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਮੰਜੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ (BSB) ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਬਣਾਉਣ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋਵੇਗਾ। 11 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਵੇਦਕਰ, ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ, ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਸੰਦੀਪਾਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵੇਦ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਨ (MSRVVP) ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ। ਬੀ.ਐਸ.ਬੀ. ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ‘ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਵਤਾ’ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਅਤੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਕਰਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ‘ਤੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। 2016 ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਸ.ਆਰ.ਵੀ.ਵੀ.ਪੀ. ਨੇ 83 ਵੈਦਿਕ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 462 ਅਧਿਆਪਕ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਅਤੇ 3020 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ 971 ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਅਤੇ 26,886 ਐਮ.ਏ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ। ਬੀ.ਐਸ.ਬੀ. ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਕੂਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋਣਗੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਮਦਰੱਸਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਧੀ, ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬਚਿਆ ਰਹਿ ਸਕੇ। ‘ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ’ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਤਰਸੇਮ ਧੂਰੀ (94632-18707)

? ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਉੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਧਰਤੀ ਆਪ ਵੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ ਵੱਲ ਉੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਘੁੰਮਣ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਦਿਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ? [ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੌੜ ਕਲਾਂ (ਬਠਿੰਡਾ)]

- ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੋ ਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਦੂਜੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਯਾਨਿ ਤੁਹਾਡੀ ਗਤੀ ਸਿਫਰ ਹੈ। ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੋਦ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਸਿਫਰ ਹੈ। ਗੋਦ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਗੋਦ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਉਛਾਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਗੋਦ ਦੁਬਾਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਗੋਦ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਛਾਲਣ 'ਤੇ ਗੋਦ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ। ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਛਾਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਗੋਦ ਦੀ ਗਤੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਦ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਗੋਦ ਵਾਪਸ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੰਨ ਲਓ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਦੇ ਡੈਸ਼ ਬੋਰਡ ਉੱਤੇ ਖਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੱਖੀ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸੀਟ ਉੱਪਰ ਉੱਡ ਕੇ ਖਾਣੇ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਿੰਨੀ ਵੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਮੱਖੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰ ਤੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਉੱਡ ਰਹੀ ਮੱਖੀ ਇੱਕ ਯੂਨਿਟ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਡੈਸ਼ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਪਿਆ ਖਾਣਾ

ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਥਿਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਯੂਨਿਟ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ ਵੀ ਉਸੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਡਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। (M.Sc. Physics)

ਮੈਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ...

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਵਿਆਹ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਤੇ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਡਾ ਅਜੋਕਾ ਸਮਾਜ ਬੇਲੋੜੀਆਂ

ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤੀਵਾਦ 'ਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰੰਪਰਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਮਕੜ-ਜਾਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਆਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ। ਇਹ ਵਿਆਹ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾਜ-ਦਹੇਜ਼ ਤੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਾਦ-ਮੁਰਾਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਰਾਹ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਨਸਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਦੀ ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ। ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰ ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ ਤੇ ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਬਲਰਾਜ ਮੌੜ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਂਝ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਮਝ ਕਾਰਨ ਅੰਤਰ-ਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿੱਘਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਬੈਂਡ-ਵਾਜਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੋਲ ਦੀ ਡਮ-ਡਮ। ਮਿਲਣੀ ਦੀ ਰਸਮ ਬੜੇ ਹੀ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਛਾਂਪਾਂ ਤੇ ਕੰਬਲਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸ਼-

...ਬਾਕੀ ਸਫਾ 39 'ਤੇ

ਦਿਸ਼ਾ ਸੂਚਕ ਕੰਪਾਸ

ਬਾਲ ਪੰਨਾ-1

-ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਾਕਫ਼

ਕੰਪਾਸ ਦਾ ਜਨਮ : ਕੰਪਾਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਯੰਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਲੱਭਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਸਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਰਜ, ਚੰਨ, ਤਾਰਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਲੈਂਡ ਮਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰੀਬ 2000 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗਰੀਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਬਕੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਚੁੰਬਕੀ ਕੰਪਾਸ ਚੀਨ ਵਿਚ 202 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਸਾਲ ਤੋਂ 220 ਈਸਵੀ ਸਾਲ ਦਰਮਿਆਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੈਰਦੀ ਲੋਕੜੀ, ਕਾਰਕ ਜਾਂ ਗੱਤੇ ਤੇ ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਫਿੱਟ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕੰਪਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। 11ਵੀਂ ਤੇ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਰਮਿਆਨ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਬਣਤਰ : ਅਜੋਕੀ ਚੁੰਬਕੀ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਘੜੀ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰੁਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰੰਗਦਾਰ (ਲਾਲ/ਹਰਾ ਆਦਿ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਈ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਇੱਕ ਡਾਇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਡਾਇਲ ਤੇ ਮੁੱਖ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਖਰ E, W, N, S (ਪੂਰਬ, ਪੱਛਮ, ਉੱਤਰ ਤੇ ਦੱਖਣ) ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਡਾਇਲ ਤੇ ਕੁੱਲ 360 ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਪਾਸ ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 32 ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ 32 ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਡਾਇਲ ਤੇ

ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਨੂੰ ਕੱਚ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੱਚ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੰਪਾਸ ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਤ ਦਾ ਢੱਕਣ ਵੀ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੰਪਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ : ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਖੁਦ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਚੁੰਬਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਚੁੰਬਕੀ ਫੜ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਰ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰੀ ਸਿਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਸਿਰਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸਿਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੁੰਬਕੀ ਸੂਈ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੰਪਾਸ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੁੰਬਕੀ ਕੰਪਾਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਚੁੱਪ ਹੈ।

ਕੰਪਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ : ਚੁੰਬਕੀ ਕੰਪਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਗਾਈਰੋ ਕੰਪਾਸ, ਸੋਲਰ ਕੰਪਾਸ, ਪਲੇਟ ਕੰਪਾਸ, ਪ੍ਰਿਜਮ ਕੰਪਾਸ, ਲੈਂਜ਼ ਕੰਪਾਸ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਕੰਪਾਸ ਆਦਿ ਕੰਪਾਸ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਗਾਈਰੋ ਕੰਪਾਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਯੰਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁੰਬਕ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੀ ਡਿਸਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜੀ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਛਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਆਮਦ ਸਦਕਾ GPS (Global Positioning System) ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੰਪਾਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸੰਪਰਕ - 9876224461

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਬਾਲ ਪੰਨਾ-2

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਅਬਰਾਹਮ ਟੀ.ਕਾਵੂਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਦੇਵ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਰ ਗਏ', ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੇਵ ਦੈਂਤ ਤੇ ਰੂਹਾਂ, ਚਮਤਕਾਰੀ ਭਗਵਾਨ ਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਨ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਨਹੁੰ ਮਾਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀਆਂ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨਾ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਕਲਾਸ ਬਾਰੂਵੀਂ

ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ,
ਪੱਖੀ ਕਲਾਂ(ਫਰੀਦਕੋਟ)

ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਇਸ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਭੇਜਣ
ਮੋਬਾ. 95010 06626

ਬਾਲ ਕਵਿਤਾ

ਪੁਸਤਕ ਪਿਆਰ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਸੰਗ ਕਰੋ ਪਿਆਰ,
ਜੀਵਨ ਜਾਪੂ ਵਾਂਗ ਬਹਾਰ।

ਗਿਆਨ ਦੇਵਣ, ਕਰਨ ਰੌਸ਼ਨੀ,
ਮਿਟਾ ਦੇਵਣ ਸਭ ਅੰਧਕਾਰ।

ਮਨ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਦੇਣ ਹੁਲਾਰਾ,
ਰਾਹ ਦਰਸਾਵੇ, ਗਿਆਨ ਸੰਸਾਰ।

ਗੀਤ, ਕਵਿਤਾ, ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ,
ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ, ਸ਼ਬਦ-ਵਿਚਾਰ।

ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਹੁਲਾਰਾ,
ਫੜ ਉਂਗਲ, ਕਰਨ ਉਡਾਰ।

ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ, ਕਰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ,
ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਿਲਦੀ, ਬਾਹਾਂ ਪਸਾਰ।

ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ

ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰਾਹ ਮਿਹਨਤ ਹੈ। ਬੁਲੰਦ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਜੇਤੂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਰਦਾਸਾਂ, ਸੁਖਣਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਹਿਮਤੇ, ਬੀਮਾਰ ਮਨਾਂ ਦੀ ਠਾਹਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭੁੱਲੇ ਵਿੱਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ

ਅੱਜ ਭਲਕ:	Any Day Now
ਟਾਵਾਂ ਟੱਲਾ:	Very Few
ਬਿੰਦ ਝੱਟ :	A Short While
ਆਹਰ ਪਾਹਰ:	Arrangements
ਚੱਪਾ ਕੁ :	Just a bit
ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ:	Take aback
ਫਲਾਣਾ :	Such and Such

ਇਹ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੁਲਾਣਾ ਵਿਖੇ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਰੂਰੀ ਕੰਮ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਬੇੜਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਪਰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਰੂਰ ਮੁਕਤ ਸਾਂ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅੰਬਾਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਘਰੋਂ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ ਬਣਵਾਏ ਤੇ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰਿਆ। ਅੰਬਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁਲਾਣੇ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਬੱਸ ਹੀ ਰੁਕਦੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਸ ਰੋਕ ਕੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੇ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਅੰਬਾਲੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਮੁਲਾਣੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਬੱਸ ਨਾ ਰੁਕੀ। ਲੇਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਣਾ, ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਕੂਲ ਆ ਕੇ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ ਖਾਧੇ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਸ ਨਾ ਰੁਕਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ ਸਕੂਲ ਆਉਣਾ ਪਿਆ।

ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਮੁਲਾਣੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਸ ਰੁਕੀ ਅਸੀਂ ਅੰਬਾਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਉਹ ਬੱਸ ਅਜੇ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੀ ਅੱਗੇ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦਾ ਮੂਹਰਲਾ ਟਾਇਰ ਫਟ ਗਿਆ। ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਬਚਾਅ ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵੜੀ। ਬੱਸ ਦੇ ਟਾਇਰ ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਧਸ ਗਏ ਅਸੀਂ ਬੱਸ ਚੋਂ ਉਤਰੇ ਤੇ ਖੇਤ ਦੀ ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਬੂਟਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਲਬਪਥ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਅੰਬਾਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਘਰ ਪਰਤ ਆਏ। ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹਿੰਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ ਨਾ ਲਿਆਉਣਾ, ਇਹ ਅਸੁਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਅੱਜ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਹੀ ਮਰਨੋਂ ਬਚੇ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਅਚਾਰ ਲੈ ਆਉਣਾ।

ਉਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੁਲੀਗ, ਮਿੱਤਰ ਹਿੰਦੀ

ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਅਚਾਰ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਡਾ ਅੰਬਾਲੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠਿਆਂ ਦਾ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਮੈਂ ਮੁੜ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ, ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਮੁਲਾਣੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਬੱਸ ਵੀ ਜਲਦੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਅੰਬਾਲੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲ ਗਏ। ਕੰਮ ਵੀ ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ਅਸੀਂ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਬੈਂਚ ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਖੀਵਾ ਹੋਇਆ ਹਿੰਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾ, ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ ਅਸੁਭ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਫੁਲਕੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੁਣ, ਮੇਰਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠੇ ਅਚਾਰ ਨਾਲ ਖਾਣ ਲਈ ਮੁੜ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਵੇਖ ਕਿ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਇਸ ਮਤਲਬ ਭੋਜਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੁਭ ਜਾਂ ਅਸ਼ੁਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਵਹਿਮ ਸੀ।

ਉਸ ਸਨੇਹੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਪਿਆਰੇ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਮ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਮਰ ਭਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਆਲੂਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰੌਠਿਆਂ ਦਾ ਵਹਿਮ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੁਹਾਡਾ ਵਹਿਮ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਅਥਾਹ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।

ਸੁਨੇਹਾ

ਅਜਿਹੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ, ਵਹਿਮ ਭਰਮ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲਾਈਲੱਗ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਚੋਂ ਵਿਸਾਰਨ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਪਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹਰ ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।

ਸੱਤੀ, ਸਾਇਆ ਤੇ ਸੱਸ

ਚੰਨਣ ਵਾਂਦਰ

ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਲਪਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਡਿਰਿਆਂ ਤੇ ਭਟਕਦੀ ਹੈ ਜਦ ਤਰਕ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਆਏ ਫੋਨ ਨੇ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤੀ ਦਾ ਬਾਪ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੋਹਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਫੋਨ ਸੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸੱਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨਾਲ ਬਰਗਾੜੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਹਤਾਸ਼, ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਸਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਜੀ, ਸਤਵੀਰ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੱਤੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸਨੇ ਕਦੇ ਹੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

ਬਿਮਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਬੋਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਮੈਂ ਕੁਸ਼ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਿਓ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਰੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਵਾਈ ਕਾਹਦੀ ਦੇਈਏ, ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਕੁਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ ਤੇ ਬੋਝ ਹੈ, ਆਪੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਘਰਦੇ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਇਹਦਾ ਵੀ ਬਥੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੱਕ। ਪਰ ਆਰਾਮ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਬਾਕੀ ਗੱਲ ਸੱਤੀ ਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਵੋ। ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਲਗਦਾ, ਸੱਤੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ।

ਸੱਤੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੌਕਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਹੈ ਈ ਕਸਰ। ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਾਂ ਬੋਲਦੀ ਐ। ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ, ਭੂਪੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਾਂ, ਸਭ ਨੇ ਕਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ ਹੀ ਦੱਸਿਆ। ਜੇ

ਕੋਈ ਡਾਕਟਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ? ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰਨਾ, ਨਾ ਹੱਸਣਾ, ਨਾ ਬੋਲਣਾ, ਬੱਸ ਇੱਕ ਟਕ ਵੇਖੀ ਜਾਣਾ, ਕਸਰ ਦਾ ਸਾਇਆ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ?

ਕਸਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਸੱਤੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਿਸ ਮੈਡਮ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਦੀ ਇਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਕੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ। ਸੱਤੀ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ ਸੁਣ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਸੱਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾਈ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਏਥੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ, ਬੱਸ ਸਾਡਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਹਰ ਗੁੰਝਲ ਬੇਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸ। ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸੱਤੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੌਸਲੇ ਚ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ, ਅੰਕਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ ਪਰ ਮਨ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕਣ ਦਿੰਦਾ। ਸੁਪਨੇ ਬੁਰੇ ਬੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਡਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਨੂੰ ਸੱਤੀ ਨੇ ਇੰਜ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਮੈਡਮ ਦੇ ਘਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ, ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਨ ਤੇ ਮੈਡਮ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਗਈ। ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਚਮਚਾ ਪੀਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਈ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਗਈ। ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਪਰ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਪਤਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕਰ ਮੇਰਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਸਦਿਆਂ ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਮੈਂ ਸੱਤੀ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਏਥੋਂ ਡਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਲਾਜ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭੇਜਾਂਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਹੜਾ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 36 'ਤੇ

ਚਿੱਠੀ ਨਾਮਾ

ਲਿਖਤਮ ਭੂਤ.....

ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਾ

ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ

ਜਦ ਪੜ੍ਹ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ

ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਇਹ ਭੂਤ ਨੇ ਪਾਇਆ

ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਡਰਾਇਆ

ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਇਹ ਇਬਾਰਤ

ਮੈਂ ਭੂਤ ਹਾਂ

ਰੋਹੀ ਬੀਆ ਬਾਣ ਚੋਂ ਆਇਆ

ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਰਹਿਨਾ, ਬਣ ਸਾਇਆ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੱਕ ਜੀਅ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣਾ

ਜੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਮੇਰਾ ਆਖਾ

ਕੋਈ ਨਾ ਬਣਨਾ ਬੋਡਾ ਰਾਖਾ

ਘਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ਼ ਲਿਆਵਾਂ

ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਜਾਵਾਂ

ਘਰ ਬੋਡੇ ਨੰਨ੍ਹੀ ਜਾਨ

ਉਹ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ?

ਭੁੱਖੀ ਤ੍ਰਿਹਾਈ, ਕਰਦੀ ਕੰਮ

ਤਿੜਕੇ ਸੁਪਨੇ, ਪੱਲੇ ਗਮ

ਹਟਾ ਸਕੂਲੋਂ ਕੰਮ ਤੇ ਲਾਇਆ,

ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਧਰਮ ਨਿਭਾਇਆ

ਇਸ ਧੀ ਦੀ ਲੈ ਲਓ ਸਾਰ

ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰੋਧੀ ਲਈ ਰਹੇ ਤਿਆਰ

ਮੇਰੇ ਮਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਮੁੜ ਵਸਦੇ

ਸਾਰੇ ਚੇਲੇ, ਸਿਆਣੇ ਦਸਦੇ।

ਭੂਤ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਕਰਦਿਆਂ

ਗਏ ਜਦ ਅੱਕ ਥੱਕ

ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੀ ਦੱਸ

ਚੰਨਣ ਵਾਂਦਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਇਆ

ਦੋ ਸੱਜਣ ਸੀ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ।

ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ

ਦੱਸਿਆ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰਾ ਖਿਆਲ

ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਮਾਣ, ਸਤਿਕਾਰ

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਧੱਕਾ

ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ ਪੱਕਾ

ਦੁਖੀ, ਸਤਾਇਆ ਘਰ ਦਾ ਜੀਅ

ਨਾਂ ਭੂਤਾਂ ਦਾ, ਕਰਦਾ ਖੁਦ ਹੀ

ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਆਖ ਸੁਣਾਈ

ਘਰਦਿਆਂ ਬੈਠ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ

ਨੰਨ੍ਹੀ ਧੀ, ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਈ

ਕੰਮ ਕਾਰ ਵੀ ਹੱਥੋਂ ਫੜ੍ਹਿਆ

ਪੂਰਾ ਸੁਪਨਾ ਹੋਇਆ ਜਾਪੇ

ਜਿਹੜਾ ਬਾਲ ਮਨ ਨੇ ਘੜਿਆ

ਮੁੜ ਘਰ ਨਾ ਕਦੇ ਚਿੱਠੀ ਆਈ

ਸੱਚੀ ਗਾਥਾ ਕਲਮ ਸੁਣਾਈ।

ਸਫਾ 35 ਦੀ ਬਾਕੀ...

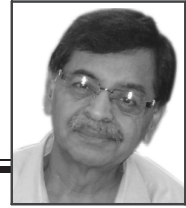
ਹੱਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰੌਚਿਕ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਸੱਤੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਭੈਅ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੰਮੋਹਨ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਅਚੇਤ ਮਨ 'ਚ ਪਏ ਸਾਰੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਤੇ ਡਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਉੱਠਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਮੁੜ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰੌਅ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਮਾਪੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਦੋ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਇਆ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਲਾਕ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਸਰੇ ਉਹ ਲੁੱਟ ਦਾ ਧੰਦਾ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਡਮ ਦੀ ਸੱਸ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਠੀਕ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਅਪਣਾਉਣ ਕਰਕੇ ਸੱਤੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਡਰ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਰਹੇਗਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਘਰ ਪਰਤ ਆਪਣੇ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਸਮੇਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੁਖੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੇਂਦਰ, ਬਰਗਾੜੀ

98143- 37522

ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

ਡਾ. ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਦੀਪਤੀ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ - ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਸਮਝਦੇ-ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਤਰਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਤੇ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣਾ। ਜਵਾਬ ਖੁਦ ਲੱਭਣਾ ਜਾਂ ਬਣੇ-ਬਣਾਏ ਜਵਾਬ ਲੈਣਾ। ਇਹ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਮੰਨ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਉਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ ਤੇ ਫਿਰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰਖੇ ਹੋਏ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲਿਆਵੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਖੁਦ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੁਣ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ, ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚੋਂ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ 'ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਤੂੰ ਮੰਦਰ ਕਿਉਂ ਜਾਨੈ, ਤੂੰ ਰੋਜ਼ ਤਿੰਨ ਟਾਇਮ ਰੋਟੀ ਕਿਉਂ ਖਾਨੈ? ਕੁੱਝ ਵੀ। ਹਰ ਇੱਕ ਕੋਲ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ' ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਗਲੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਿਵੇਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਕਾਰਨ ਦੱਸਣਾ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਰੱਖਣਾ, ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਹ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਹੈ :

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਤਰਕ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ,

ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਫਰਕ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਾਨਵਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ 'ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ' ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰਫ਼ ਝੁੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ,

ਅਸੀਂ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 'ਸੋਚਵਾਨ ਪ੍ਰਾਣੀ' ਹਾਂ, ਬਿੰਕਿੰਗ ਐਨੀਮਲ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਚਾਹੇ ਨਾ, ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਸੋਚਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ, ਜੋ ਖਾਸ ਕਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤਾ, ਬਿੱਲੀ, ਗਾਂ, ਮੱਝ, ਉਠ, ਗਧਾ, ਘੋੜਾ ਆਦਿ, ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਦੇਖੀਏ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਕਰੋਚ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਮਾਲ ਵੀ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਭੁੱਖ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ, ਜੋ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਭਾਵ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਮਝੀਏ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ - ਵਾਈਜ਼/ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਟ ਐਨੀਮਲ। ਇਸ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਝਲਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਉਲਝਣ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਫਿਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਪੇਖ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਜੀਵ/ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੀਵ ਭੱਜ-ਨੱਠ ਜਾਵੇ, ਉੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਡ ਜਾਵੇ, ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਵੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਲੁਕ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ, ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਪਣਾ ਲਵੇ ਜਿਵੇਂ ਰੰਗ ਬਦਲ ਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਵਰਗੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰੇ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਚਾਰਾ ਨਾ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਦੋਹੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਭੜਕ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਸਾ 'ਤੇ ਵੀ ਉੱਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਇੱਕ ਤੀਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ।

ਇਹੀ ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕੜੀ ਹੈ ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ, ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਣ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹੀਏ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਚੋਖਾਏ ਤੋਂ ਦੋ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਣਾ, ਕੁੱਬੇ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਹੋਣਾ, ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਇਆ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੀਆਂ ਜਾਨਵਰੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਕਸਾਹਟ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇਵਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਅਸੀਂ ਆਦਿ-ਮਾਨਵ ਤੋਂ ਅਜੋਕੇ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਵਖਰੇਵਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ-ਮਾਨਵ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ, ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਕੁ ਔਖਿਆਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸੇ ਤਰਜ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਸਿਆਣਾ ਹੋਣ ਤੱਕ (ਪ੍ਰੰਭ ਉਮਰ) ਜੇਕਰ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਬਚਪਨ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ, ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲ-

ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈਏ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ 'ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਓਹਲੇ' ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਦਿਖਾ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਤਰਕ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਝੱਟ ਮੰਨ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਜੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੰਭ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ, 'ਬੇਵਕੂਫ' ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ/ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੁਣ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਆਪ ਸੁਚੇਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਪੜਾਅ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।

- ਤੀਰ-ਤੁੱਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੋਏ।

- ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ।

- ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

- ਸਾਂਝੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕੇ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ।

- ਹਰ ਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ।

ਇਹ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ-ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿਮਾਗ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਪਰਖ-ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਨੇ, ਪਰ ਆਫ਼ਤਾਂ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨੇ। ਕਦੀ ਹੜ੍ਹ, ਕਦੇ ਤੂਫ਼ਾਨ, ਭੂਚਾਲ, ਜਵਾਰ ਭਾਟੇ ਆਦਿ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੇਲੇ ਨਜ਼ਿਠਣ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ

ਉਹ ਹੋਰ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇਆ। ਭਾਵ ਦਿਮਾਗ ਵੱਧ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੈਸੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਭਾਵ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ, ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਸਿਆਣਪ, ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੇ ਵੀ ਤਰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ। ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਢੰਗ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਜੋ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਉਣ ਵੱਲ ਤੁਰੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਖੁਦ, ਇਕੱਲੇ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਕਮੀਜ਼ ਖਰੀਦਣੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ/ਮਾਲ/ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਰੰਗ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੇਬਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੈ ਸਿਆਣਪ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਘੱਟ ਪੈਸੇ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਲੇ, ਲੱਗੇ ਵੀ ਵਧੀਆ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ। ਇਹੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਜਾਣਿਆ, ਜਾਨਵਰ ਭਿੜਦੇ, ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ਤੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਚੇਤ ਹੀ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੇ, “ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।” ਇਹ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਵੱਧ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਤੀਜਾ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਦਰਅਸਲ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੈਸਲਾ ਤਤਫੱਟ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਕਸਾਊ-ਭੜਕਾਊ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਸਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਗਲਤ-ਮਲਤ ਕਿਹਾ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਵਧ ਗਈ ਤੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, ‘ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।’ ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਹੀਏ, ‘ਬਾਈ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ’, ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ (ਉਸ ਦੀ

ਦਲੀਲ), ‘ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਚਾਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।’ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਹਰ ਕੰਮ ਦਾ ਵਾਜਬ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਰਕ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਲੀਲ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਗੁਣ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਗਲਤ ਨਾ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ।

ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਸਾਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਨਾ ਵਰਤਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਭਾਰੂ ਹੈ।

98158-08506

ਸਫਾ 31 ਦਾ ਬਾਕੀ...

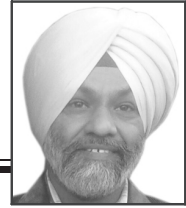
ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਫੇਰੇ, ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੋੜੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਗਲ ਪਾ ਕੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਮਾਇਕ ਫੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਹਰ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਲਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਗਾਇਕ ਜਗਸੀਰ ਜੀਦਾ ਦਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਟਕੋਰਾਂ ਕਰਦਾ ‘ਅਖਾੜਾ’ ਲਗਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੀਦੇ ਦੇ ਇਸ ਅਖਾੜੇ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਗਮ ਅੱਜ ਦੇ ਆਰਕੈਸਟਰਾ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਚੁਫੇਰੇ ਚਰਚਾਵਾਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੀ ਹਰ ਕੋਈ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, “ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਬੋਲੋਝੇ ਖਰਚ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।”

ਭੁਪਿੰਦਰ ਫੌਜੀ

98143-98762

ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ

ਜਸਵੰਤ ਮੋਹਾਲੀ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ 'S' ਏਨੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਕਿ ਏਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਹਨ - ਸੈਕੁਲਰ (Secular) (ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ), ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ (Socialist) (ਸਮਾਜਵਾਦੀ), ਸੋਵਰਨ (Sovereign) (ਸਰਬ-ਸੱਤਾਧਾਰੀ)। ਵੈਸੇ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਸੈਕੁਲਰਿਜ਼ਮ ਭਾਵ ਧਰਮਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਧਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ / ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਇਸਲਾਮਿਕ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ "ਪਾੜੋ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ" ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਏਕਾ ਹੋਵੇ।

ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ? ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਰਫਾਨ ਹਬੀਬ ਨੇ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੌਰਾਨ ਉੱਭਰਿਆ। ਜੌਰਜ਼ ਜੈਕਬ ਹੋਲਿਊਕ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕ) ਨੇ 1851 ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਅਗਲੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਦੇਵੇ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੇਰਾ ਭਰ ਵੀ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਧਰਮ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ "ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਅਦਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਇਸਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।"

ਸ਼ਮਸੁਲ ਅਸਲਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ "ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਨੂੰ ਜਾਣੋ" ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਆਗੂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ?

-ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦੇ 19ਵੇਂ ਅਜਲਾਸ (ਸੰਨ 1937 ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ) ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, ".....ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਇਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਿਲਿਆ ਜੁਲਿਆ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹਨ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ।"

ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੁੱਖ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਕ 3 ਜੁਲਾਈ 1947 ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਹੜੇ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਲਕੇ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ ਤੇ 14 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, "....ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ..... ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਇਹੀ ਸੋਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਸੀ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਬਾਰੇ 1940 ਵਿੱਚ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ,

“ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਅਨੋਖੀ ਲੱਗੇ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਾਵਰਕਰ ਤੇ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਨ ਇੱਕ ਹੀ। ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹਨ, ਇੱਕ ਮੁਸਲਮ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ।”

ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ ਗੋਲਵਾਲਕਰ ਨੇ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, “...ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਬੋਲੀ ਅਪਣਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਨਸਲ ਵਿੱਚ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਤਰਜੀਹੀ ਵਰਤਾਅ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ...।”

ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਭੁਗਤਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਲ ਤਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਲੰਮੀ ਬਹਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਾਸਾ ਸੈਕੂਲਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ।

ਧਰਮ ਅਧਾਰਤ ਰਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲੈਣ ਲਈ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਸਲਾਮਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੇਖਕ ਅਸਗਰ ਵਜਾਹਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ - “ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ।” ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਅੰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹਨ - “... ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਰਸਾਲੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮੰਗੋਲ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੌ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਨੇ ਸੱਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਖਾਤਰ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਸਲਾਮੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਬਾਰੇ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੇਣ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ/ਔਰਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਕੀਤਾ, ਬੋਲਿਆ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏਗੀ। ਮੁਸਲਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਤੌਹੀਨ-

ਏ-ਰਿਸਾਲਤ (ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਅਪਮਾਨ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਜਿੰਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਫਲਾਨੇ-ਫਲਾਨੇ ਬਲਾਸਫੇਮੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਏਨੇ ਲੱਖ ਇਨਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਭੱਟੀ ਦੀ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।..... ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਇੰਤਹਾ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਮਲਿਕ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਤੌਹੀਨ-ਏ-ਰਿਸਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖਤਰਨਾਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਧਰਮ ਦੀ ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਕਾਰਣ ਸਿਮਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਡੇਲੀ ਟਾਈਮਸ 11 ਮਾਰਚ 2011 ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 32 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿੰਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦੀਏ ਸਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਰੀ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।..... ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮੰਗੋਲ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 113 ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਏਥੇ ਜੀਵਨ ਕਿੰਨਾ ਸਸਤਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਧ ਘੜੀ ਲਗਾਤਾਰ ਟਿੱਕ ਟਿੱਕ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ ਕੰਬਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀਕਰਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਹਿਮਦੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਸ਼ੀਆ ਸੁੰਨੀ ਫਸਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧਾਇਆ। ਕਾਦਯਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ।..... ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਸ ਵੰਡ ਨੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਲੜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋਇਆ।”

ਆਓ ਹੁਣ ਦੇਖੀਏ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚਲੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਵੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਵੀ.ਐਚ.ਪੀ. ਦੇ ਆਗੂ ਰਹੇ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਣ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਕੋਲ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਅੱਠ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਦੁਨੀਆਂ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਕਦਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ।” ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੇ ਹੀ ਇੱਕ ਜਗਹ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, “ਜਿਵੇਂ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜਰਮਨ ਹਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੈ।” ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੱਕ ਹੇਠਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਅੰਬੇਦਕਰ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਅਰੇ ਲੱਗੇ। ਪਰ ਗੱਲ ਗੱਲ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘੀ ਆਗੂ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਕਰਨਾਟਕ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਅਨੰਤ ਹੋਗੜੇ ਨੇ ਮਾਰਚ 2016 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਹੈ, ਆਤੰਕਵਾਦ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਾਫੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਸਕਿੱਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, “ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚੋਂ ਸੈਕੂਲਰ ਸ਼ਬਦ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕੂਲਰ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਬਹਾਨੇ ਕਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਕਿਤਾਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ, ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਮਜ਼ਾਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੇ ਵਰਗੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 10% ਤੇ ਹੀ ਕੇਸ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹੀ ਹੈ।

ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜੇ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਉੱਭਰਿਆ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰਾਂ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ, ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜੇ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਦੋਲਨ

ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਰੌਲਟ ਐਕਟ ਖਿਲਾਫ ਲੜੀ ਗਈ ਲੜਾਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਨ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਸੌ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। 7 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਪ੍ਰਮਿੰਦਰ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਅੰਸ਼ “ਰੌਲਟ ਐਕਟ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪੜਾਅ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਰਾਮ ਨੌਮੀ ਮੌਕੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਜਲ੍ਹੂਸ ਸੀ...ਇਸ ਜਲ੍ਹੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਡਾ. ਹਾਫਿਜ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਬਸ਼ੀਰ ਨੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਤਹਿਤ ਇਸੇ ਡਾ. ਬਸ਼ੀਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਜਲ੍ਹੂਸ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਬਸ਼ੀਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਜਲ੍ਹੂਸ ਨੂੰ ਮਹਾਸ਼ਾ ਰਤਨ ਚੰਦ ਉਰਫ ਰੱਤੋ ਦੇ ਸਾਥੀ ਚੌਧਰੀ ਬੁੱਗਾ ਮੱਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕਰਕੇ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।....।”

13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਨ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।”

ਰਾਹਤ ਇੰਦੌਰੀ ਨੇ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿੱਚ ਸਮੇਟ ਦਿਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ :

“ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭੀ ਕਮ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ,
ਹਮਾਰੀ ਤਰਹ ਹਬੇਲੀ ਪੇ ਜਾਨ ਥੋੜੀ ਹੈ,
ਸਭੀ ਕਾ ਖੂਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਯਹਾਂ ਕੀ ਮਿੱਟੀ ਮੇਂ,
ਕਿਸੀ ਕੇ ਬਾਪ ਕਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਥੋੜੀ ਹੈ।”

98555-30721

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ

1. ਸਾਕਸ਼ੀ, ਉਮਰ 24 ਸਾਲ, ਡਿਪਲੋਮਾ ਹੋਲਡਰ ਈ.ਸੀ.ਈ., ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੌਕਰੀ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 5 ਇੰਚ ਲਈ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੜਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾਜ-ਦਹੇਜ।

ਸੰਪਰਕ : 98784-14685

2. ਉਮਰ 38 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 6 ਇੰਚ, ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ, ਨਿਰਸੰਤਾਨ, ਗਰੈਜੂਏਟ ਲੜਕੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਰਕ : 98151-69825

ਹੇਤੂਵਾਦੀ ਚਿੰਤਨ

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਲੋਕ ਹਿਤੂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਉੜੀਆ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ...ਅਦਾਰਾ

‘ਹਿਊਮੈਨਿਸਟ’ ਰੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਤ੍ਰੇਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉੜੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਛਪਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਹੈ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੋ. ਧਨੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਹੂ ਜੀ ਹਨ।

ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਵਨੇਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਉੜੀਆ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਤਿਮਾਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਹੈ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਛਪਣ ਗਿਣਤੀ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਨੌਜਵਾਨ, ਅਧਿਆਪਕ ਸਮੇਤ ਸਭਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਲੇਖ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

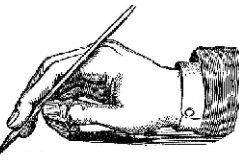
ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੇ ਜਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੂਲਵਾਦ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਛਾਪਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਅੰਨ੍ਹੀ ਆਸਥਾ ਤੇ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਾਅ ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੇ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਸ (ਫੀਰਾ) ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਦੇ 30 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 30 ਇਕਾਈਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ, ਮਾਨਵਤਾ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਇਆ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਕਾਮੇ ਉੜੀਸਾ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਬਨਾਮ ਸਮਾਜਵਾਦ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਤੇ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਥਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਲਿੰਗ, ਜਾਤ, ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੱਕ ਜਾਏਗਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਲੁੱਟ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਉਤਨੀ ਹੀ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਸਥਾ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਤਿਮਾਹੀ ਤੋਂ ਦੋਮਾਸਿਕ ਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਸਹਿਯੋਗ: ਹਰਚੰਦ ਭਿੰਡਰ

ਬੋਲ ਸਦੀਵੀਂ

ਵਸੀਅਤ

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਤਲਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ
ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰੋ !
ਕੋਈ ਬਸਤੀ 'ਚ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ
ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵਸੀਅਤ ਕਰ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ।
“ਮਿਰੇ ਯਾਰੋ !
ਮਿਰੇ ਪਿੱਛੋਂ
ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਤੀ ਵੀ ਬਣਨਾ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਚਰਖਾ ਵੀ ਬਣਨਾ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਰੰਗੀਲ-ਪੀੜਾ ਵੀ
ਤੇ ਪੰਝੂੜਾ ਵੀ ਬਣਨਾ ਹੈ
ਮਗਰ ਕੁਰਸੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ।”
“ਮਿਰੇ ਯਾਰੋ !
ਮਿਰੇ ਪਿੱਛੋਂ
ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲ
ਡਿੱਗਦੀ ਛੱਤ ਦੀ ਥੰਮ੍ਹੀ ਤਾਂ ਬਣਨਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਮੁਹਤਾਜ ਦੀ ਲਾਠੀ ਵੀ ਬਣਨਾ ਹੈ
ਮਗਰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਦਸਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ”
“ਮਿਰੇ ਯਾਰੋ !
ਮਿਰੇ ਪਿੱਛੋਂ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੀਲ ਦਾ ਨਾਵਕ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਣਾ
ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਢਾਲ ਨਾ ਬਣਨਾ ।
ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਣਾ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਮ ਦੇ ਪਉੜੇ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ
ਕਿਸੇ ਚਰਵਾਲ ਦੀ ਵੰਝਲੀ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਣਾ
ਤਿਲਕ ਵੇਲੇ-
ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਘਰ ਵਿੱਚ
ਪਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਕਦੇ ਉਂਗਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ।”
“ਮਿਰੇ ਯਾਰੋ !
ਮਿਰੇ ਪਿੱਛੋਂ
ਤੁਸੀਂ ਛਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਅੰਦਰ
ਤੁਸੀਂ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਅੰਦਰ

ਤੁਸੀਂ ਫੁੱਲਾਂ, ਫਲਾਂ, ਮਹਿਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਅੰਦਰ
ਦੁਆਵਾਂ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ
ਕਦੇ ਤੂਫਾਨ ਨਾ ਬਣਨਾ ?”
“ਮਿਰੇ ਯਾਰੋ !
ਮਿਰੇ ਪਿੱਛੋਂ
ਜਦੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰਦ ਮੌਸਮ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਜਦੋਂ ਹਰ ਸ਼ਾਖ਼ ਦਾ ਨੰਗੇਜ਼ ਲੁਕ ਜਾਵੇ
ਜੋ ਹਿਜਰਤ ਕਰ ਗਏ ਨੇ
ਉਹ ਪਰਿੰਦੇ ਪਰਤ ਕੇ ਆਵਣ
ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜਸ਼ਨ ਕਰਨਾ
ਓਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ
ਜੋ ਪੀਲੇ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਹੋ ਕੇ ਵੀ
ਜੜ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਨਾ ਮਰਦੀ ਹੈ
ਨਾ ਮਿਟਦੀ ਹੈ
ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ।”

ਡਾ. ਜਗਤਾਰ

ਸੁਲਘਦੇ ਬੋਲ

ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਖੋਲ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਮਾਲੀਏ ਪਟੇਲ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਹਮਲੇ ਹਵਾਈ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਮਰਵਾਏ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਪਾਕਿ ਸਤਾਨ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਮਰਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦਵਾਈ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਨਫਰਤ ਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਭੁੱਖੇ ਤੇ ਨੰਗਿਆਂ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਮਾਰਾ ਮਾਰੀ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ
ਉਹ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਕਾਗਜ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ
ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀ

ਅਦਭੁੱਤ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋਇਆ ਠੁੱਸ...

ਰਾਜਵੰਤ ਬਾਗੜੀਆ

ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਦਾ ਫੁਲਦਾ ਹੈ। ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਗਿਆਨ ਤੇ ਤਰਕ ਦਾ ਦਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਛਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਾਗੋਕੇ ਵਿਖੇ ਕਥਿਤ ਅਦਭੁੱਤ ਚਮਤਕਾਰ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਦਾ ਖੇਤ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਖੂਹ ਸੀ। ਉਸ ਤੇ ਮੋਟਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲੱਗਣ ਕਾਰਣ ਮੋਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਖੂਹ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੱਖ ਦਾਤੇ ਪੀਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੰਘਦੇ ਟੱਪਦੇ ਲੋਕ ਉੱਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਲੱਖਦਾਤਾ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਏ। ਜਿਸਨੇ ਵੀ ਮੰਨਤ ਮੰਗੀ, ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਹਵਾ ਮਿਲੀ, ਜਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਲੱਖਦਾਤੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਧਰੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੇ ਕਥਿਤ ਅਦਭੁੱਤ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਫਲਿਟ ਵੰਡੇ ਗਏ।

ਏਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਖੂਹ ਤੇ ਪੀਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਬਾਲ ਦੇ ਅਦਭੁੱਤ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਵੀ ਵਧਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉੱਥੇ ਹਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚਮਤਕਾਰ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਲੱਖਦਾਤੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾਉਣ ਤੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਗਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਸਿੱਧੀ ਪੈਂਦੀ ਜਾਪੀ। ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਪਨਪ ਰਹੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਖਿਲਚੀਆਂ ਇਕਾਈ ਨੇ ਐੱਸ.ਡੀ. ਐੱਮ. ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਪੈਂਫਲਿਟ ਵੰਡ ਕੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਣ

ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹੱਸਮਈ ਤੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮਗਰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬਿਰਤੀ ਤੇ ਲਾਈ ਲੱਗਤਾ ਵਿੱਚ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖਿਲਚੀਆਂ ਇਕਾਈ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ। ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਵਰੋਵਾਲ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਜਦ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਮਿਥੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਭੁੱਤ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਲੱਖ ਦਾਤੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫੈਲਾਉਣ ਤੁਰੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਮੰਗੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਗੈਰਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖ ਚੱਕ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਿਲਚੀਆਂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ ਮੀਆਂਵਿੰਡ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਬੁਲੰਦ ਇਰਾਦੇ : ਮਾਣ ਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਡਟ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਦੋੜ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ/ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੰਜੂ ਬਾਲਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬੁਲੰਦ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਕਾਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਣ-ਹਾਰ ਧੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨੇ IAS ਤੇ ਭਾਣਜੇ ਗੌਤਮ ਗੋਇਲ (ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ.ਪੀ.ਗੋਇਲ/ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਧੂਮਿਤਾ) ਨੇ IPS ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਥਾਹ ਮਾਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

....ਅਦਾਰਾ

ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ

ਹਾਲ ਸਹਾਇਤਾ :

1. ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟ ਅਧਿਆਪਕਾ, ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਗੁਲਾਬਗੜ੍ਹ (ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ 'ਤੇ)	5000	8. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਨਹੀਆਂ ਵਾਲੀ	500
2. ਚਰਨਜੀਤ ਮਠਾੜੂ, ਆਦਰਸ਼ ਨਗਰ, ਬਠਿੰਡਾ (ਮਾਤਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ ਸ਼ੱਗੂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ)	2100	9. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਮਿਠੜੀ	500
3. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਲਾਲਦੀਵਾਲ (ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ)	500	10. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. (ਲੜਕੀਆਂ), ਸਰਸਾ	500
4. ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ (ਪਿਤਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ)	5000	11. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. (ਲੜਕੇ), ਸਰਸਾ	500
5. ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ (ਪਤਨੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ)	5100	12. ਸ.ਹ.ਸ., ਕੀਰਤੀ ਨਗਰ, ਸਰਸਾ	500
6. ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ, ਹੈਂਡ ਟੀਚਰ, ਸ.ਪ੍ਰ.ਸ., ਪੱਤੀ ਜੰਗੀਕਾ ਭਦੌੜ	500	13. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਫਰਵਾਈ ਕਲਾਂ	500
7. ਮਿੱਠੂ ਸਿੰਘ, ਜੰਗੀਆਣਾ (ਪੋਤੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ)	500	14. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਭਰੋਖਾ	500
8. ਜਗਰੂਪ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ, ਕੈਨੇਡਾ	5000	15. ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਕਾਲੂਆਣਾ	500
9. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ	500	ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਹਾਇਤਾ :	
10. ਅਮਰਜੀਤ ਮਾਣੂਕੇ, ਗੁਰਮੀਤ ਮਾਣੂਕੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣੂਕੇ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਪੂ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਾਣੂਕੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ	2100	ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟ ਅਧਿਆਪਕਾ, ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਗੁਲਾਬਗੜ੍ਹ (ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ 'ਤੇ)	
ਵੈਨ ਸਹਾਇਤਾ :		ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ :	
1. ਅਪਣੱਤ ਸੋਸ਼ਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ	500	ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ :	
2. ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਸਿਵੀਆ (ਬਠਿੰਡਾ)	500	1. ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟ ਅਧਿਆਪਕਾ, ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਗੁਲਾਬਗੜ੍ਹ (ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ 'ਤੇ)	1000
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਨਰਸਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ, ਮੰਡੀ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ	1100	2. ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਮੇਟੀ, ਦੌਲਾ	1000
4. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਭੁੱਲਰ	500	3. ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤਿਆਗੀ ਕਮੇਟੀ (ਪਿੰਡ ਵਿਰਕ ਕਲਾਂ)	1000
5. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀਰਾਨ, ਇਕਾਈ ਮੈਂਬਰ, ਜਗਰਾਉਂ	500	ਇਕਾਈ ਲੁਧਿਆਣਾ :	
6. ਸਟਾਫ ਸ.ਹ.ਸ. ਅਤੇ ਸ.ਪ੍ਰ.ਸ. ਪੱਕਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ	500	ਤਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਨਗਰ, ਦੁੱਗਰੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	
7. ਸਟਾਫ ਸ.ਹ.ਸ., ਕਰੰਗਾਵਾਲੀ	500	ਇਕਾਈ ਸੰਗਰੂਰ :	
		1. ਜਸਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ, ਚੂੜਲ (ਬੇਟੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ)	1000
		2. ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦ ਬਦਰੇ ਵਾਲੇ (ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ)	1100
		ਇਕਾਈ ਰਾਮਪੁਰਾ :	
		1. ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਇਕਾਈ ਆਗੂ (ਪਤਨੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ)	1100

...ਬਾਕੀ ਸਫਾ 51 'ਤੇ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਸੰਪਾਦਕ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ'
ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ,
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ, ਬਰਨਾਲਾ -148101 (ਪੰਜਾਬ)
email : tarkshiloffice@gmail.com

ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਦਾ ਅੰਕ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਕਾਵੂਰ ਦਾ ਲੇਖ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਹੁੰਦੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਵਟਸਐਪ 'ਤੇ ਕਵੀ ਸੰਪਤ ਸਰਲ ਨੇ ਆਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਅੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਾਪਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਨੇ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਨਾਰਸ ਲਿਜਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਗੰਗਾ ਆਰਤੀ ਦਿਖਾਈ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਗੰਗਾ ਆਰਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਵਿਹਲ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲਵਾਮਾ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜੁਆਨਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਗਰੀਬ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੁਲਵਾਮਾ ਘਟਨਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦੇ? 'ਪੈੜਾਂ' ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ 'ਮੋਹਤਬਰ' ਅਤੇ ਲੇਖ 'ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ' ਬਹੁਤ ਹਲਕੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੌਰੇ ਦੇ ਸਬਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਹਨ। ਆਖਰੀ ਪੰਨਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਰਣਧੀਰ ਗਿੱਲਪੱਤੀ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਬਹਾਨੇ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਿਥਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਹੈ।

- ਜਸਕਰਨ ਖੋਖਰ

ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ 19 ਦਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ, ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। "ਸੰਪਾਦਕ ਵੱਲੋਂ" ਕਾਲਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ, ਲੇਖਾਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ-ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਸਲਾਮ। ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਰੋਪੜ

ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ 2019 ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਸੁਖਦੇਵ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾ 'ਸਬਰੀਮਾਲਾ ਵਿਵਾਦ' ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਤੱਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ

ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜਲਸੇ-ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ? ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮੱਰਥਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸਾਥ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਸਵੀਰ ਬਟੂਹਾ ਹੀ ਕਵਿਤਾ 'ਤਰਸ ਬੜਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ' ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਮੱਧਮ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਧ ਰਹੇ ਖਤਰੇ' ਅਜੋਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸਮਾਨ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਾ ਪੁੱਛ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਭਾਰਤ ਬੌਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

- ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਗਿਆਰਵੀਂ)

ਸ.ਸ.ਸ.ਸ., ਪੱਖੀ ਕਲਾਂ

ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਤਾਂ ਇੱਕ ਫੁਹੜੀ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੱਕ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀ ਫੁਹੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧੋਖਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਗ੍ਹਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋ। **ਬਰੈਂਟ ਯਾਚਿਓ**

ਪੇਸ਼ਕਦਮੀਆਂ

ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਓਨਟਾਰੀਓ, ਕੈਨੇਡਾ:

ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਓਨਟਾਰੀਓ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਮਿਲਟਨ ਵਿਖੇ 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਵਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨਾ ਜੋ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ, ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਅਧੀਨ ਨਾਟਕ 'ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੀ ਵੰਗਾਰ', 'ਪਰੇਤ' ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕੋਂ ਵਸਦੀ ਉੱਜੜ ਗਈ' ਖੇਡੇ ਗਏ। ਹਮਿਲਟਨ ਦਾ ਸਟੂਡੀਓ ਥੀਏਟਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਭਰਵੇਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਨਵੀਨਰ ਬਲਦੇਵ ਰਹਿਪਾ ਨੇ ਹਾਰਦਿਕ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਹਮਿਲਟਨ ਵਾਸੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਬਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਵਜੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਬੁੱਧ ਸਿੱਖ ਹਮਿਲਟਨ ਵੱਲੋਂ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਕਾਈ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ :

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕਾਈ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹਾਲ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਖਾਰਾ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ, ਮਜੀਠਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮੇਲ ਸ਼ਾਮਨਗਰ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਨਾਟਕ 'ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ', ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਸੋਚ' ਤੇ 'ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੰਗ' ਦਾ ਕਾਵਿ-ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਾਦੂਗਰ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਨੀ ਜੀਰਾ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੇਖਕ ਗੁਰਚਰਨ ਨੂਰਪੁਰ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਰਜਵੰਤ ਬਾਗੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁਖਤਾਰ ਗੋਪਾਲਪੁਰ ਨੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਵਹਿਮ-ਭਰਮ, ਅਖੌਤੀ ਜੋਤਿਸ਼, ਪਾਖੰਡਵਾਦ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਕੈਪਟਨ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਰਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਧਰੀ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਸਾਥੀ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਹਲਾ, ਮਾ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਬਾ, ਮਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਚੈਨ ਖਾਰਾ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਚੋਹਲਾ ਖੁਰਦ, ਕੈਪਟਨ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਖੋਪੁਰ, ਸੁਖਬੀਰ ਪੰਨੂ, ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੰਡੀਵਿੰਡ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੜਕਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਿੱਟੂ, ਗੁਰਬਾਜ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਕੇ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਿਲਚੀਆਂ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਾਦੂਗਰ, ਮਾ. ਹਰਨੰਦ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਲਖਵਿੰਦਰ ਗੋਪਾਲਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

- ਰਜਵੰਤ ਬਾਗੜੀਆ

ਇਕਾਈ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ :

ਇਕਾਈ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਵੱਲੋਂ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਉੱਪਰ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਉੱਪਰ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖੀ। ਸੱਤਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਅੰਸ਼ਿਕਾ ਗਰੇਵਰ ਨੇ ਰਾਜ ਕਰਕਰੇ ਦਾ ਗੀਤ 'ਸਾਡਾ ਲਹੂ ਪੀ ਗਈਆਂ ਲੋਕੋਂ ਇਹ ਜੋਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ' ਗਾਇਆ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰੇਸ਼ਮਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਥ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਨਾਲ 50,000/-ਰੁਪਏ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ 'ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੇਤਨਾ ਪਰਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-2018' ਦੇ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੋਹਰ ਬਾਹੀਆ, ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਫੂਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਮੋਨਿਕਾ ਪਤਨੀ ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ, ਸੁਨੀਤਾ ਪਤਨੀ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਕਲਾਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਮਾਤਾ), ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੇ.ਈ. ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ, ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਆਲੀਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਕਾਈ ਦੇ 7 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੁਪਤਾ, ਦੇਵਕੀ

ਦੇਵੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੁਪਤਾ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ ਇਕਾਈ ਰਾਮਪੁਰਾ, ਮਾਸਟਰ ਤਰਸੇਮ ਕਰਕਰਾ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਪਤਨੀ ਤਰਸੇਮ ਕਰਕਰਾ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ, ਰਮੇਸ਼ ਮੰਡੀ ਕਲਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਚਲਦਿਆਂ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਮੌਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

- ਗਗਨ ਗਰੋਵਰ (ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ)

ਇਕਾਈ ਭਦੋੜ :

ਇਸ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾ ਕੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਹੋਈ। ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਯੋਜਤ ਖੂਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੈਂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ 'ਬਲੱਡ ਡੋਨਰ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਕਿਤਾਬਚਾ ਅਤੇ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਲੰਡਰ' ਖੂਨ ਪ੍ਰਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ। ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੋੜ, ਭਦੋੜ ਇਕਾਈ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਣਾ, ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਮਸ਼ਵਰਾ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਭੂਟਾਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਤ ਮੁਖੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੈਨ ਇੰਚਾਰਜ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕਲਾਂ, ਮਾ. ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸੈਦੋਕੇ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕਲਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਪੰਮਾ ਸੰਧੂ ਕਲਾਂ ਨੇ ਟੈਂਟ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀਆਂ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

- ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਭੂਟਾਲ

ਇਕਾਈ ਖਿਲਚੀਆਂ : ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਚ ਆਇਆ ਸਾਹਮਣੇ :

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਨਵੇਂ ਬਣ ਰਹੇ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡਿਓ ਲੋਕ ਇਸ ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਸੱਚ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁੱਝ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਵੀ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਧੜਾਧੜ ਪੋਸਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਖਿਲਚੀਆਂ ਇਕਾਈ ਦੇ ਆਗੂ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫਜ਼ਲਪੁਰ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਛੱਜਲ ਵੱਡੀ, ਸਤਨਾਮ ਜੱਜ, ਕਪਤਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨਾਂ ਵਾਲਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਚੌਹਾਨਾ, ਰੋਮੀ ਸਰਮਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪੜਤਾਲੀਆ ਟੀਮ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ ਬੁੱਟਰ ਸਿਵੀਆਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਉਲਟਾ ਸੀ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਦੀ ਧੜਕਣ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਔਖੇ ਸਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਲੱਤਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਥਾਪੜਿਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਾਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਘਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਬਣ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪੇਂਡੂ ਟਰੇਡ ਦਾਈ ਤੋਂ ਮਾਲਿਸ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬੱਚਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਛਾਣ-ਬੀਣ ਉਪਰੰਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਇਰਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੱਚਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਦਾਸ ਜਾਂ ਝਾੜ-ਫੂਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ੋਨ ਬਠਿੰਡਾ : ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ 2019 'ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨਫਰੰਸ :

ਜ਼ੋਨ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਇਕਾਈਆਂ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਨਾਟਕ, ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ, ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ,

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟਾਲਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ 13 ਅਤੇ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰੁਪਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ ਸੰਗਤ ਖੁਰਦ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਨਾਟਕ ਟੀਮ ਚੇਤਨਾ ਕਲਾ ਮੰਚ ਜੋਧਪੁਰ (ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਗੁਰਤੇਜ ਜੋਧਪੁਰ) ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸੁਖਦੇਵ ਮਲੂਕਪੁਰੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਜਗਦੀਪ ਗਿੱਲ ਐਂਡ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਮਾ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਫੱਲੜ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਵਿਰਕ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ, ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਮਾ. ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ, ਹਰਮਨ ਤਿਉਣਾ, ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਮਾ. ਗਮਦੂਰ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਗਹਿਰੀ, ਹਰਬੰਸ ਪਾਂਧੀ, ਮਲਕੀਤ ਤਿਉਣਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਪੱਪੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਈ, ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਨੇਕ ਮੌੜ, ਰਮਨ ਜੋਧਪੁਰ, ਹਰਬੰਸ ਗੁਰੂ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਕੁੱਬੇ, ਕਵੀ ਜਨਕ ਰਾਜ ਜਨਕ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕਾਸੀ ਕਾਲਜ, ਕਾਲਾ ਜੋਧਪੁਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਮੇਵਾ ਸੰਗਤ ਖੁਰਦ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾਂਵਾਲੀ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਆਗੂ ਸਾਬੀ ਪਾਵੇਲ, ਮਾ. ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਚੋਰਮਾਰ ਇਕਾਈ ਕਾਲਾਂਵਾਲੀ, ਜ਼ੋਨ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਮਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਖਾ, ਗੁਰਮੇਵਕ ਸ਼ੰਕੀ ਇਕਾਈ ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ, ਇਕਾਈ ਭਾਗੀਬੰਦਰ ਤੋਂ ਯੋਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਮਾ. ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਾਣਾ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ, ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਬਲਰਾਜ ਮੌੜ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਦੋ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਇਸ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਸਰੀਆ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

- ਕਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਸਰੀਆ

ਇਕਾਈ ਲੁਧਿਆਣਾ : ਸੈਮੀਨਾਰ :

‘ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਧਰਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜਨੀਤੀ’ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋਟੂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਗਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਸੁਨੇਤ ਵਿਖੇ ਇਹ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ। ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮੋਹਣ

ਸਿੰਘ, ਰਾਕੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ, ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ, ਕਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਰਮ ਉੱਪਰ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ, ਸਤੀਸ਼ ਸੱਚਦੇਵਾ, ਮਾ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਲੀਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

- ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ

ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ :

1. ਖੇਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ 'ਤੇ 1 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਕਾਮੇ - ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਵਿਰਕ, ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ, ਮਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ। ਹਰ ਸਾਲ ਮਾਰਚ, ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਯੁਵਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਲੱਬ ਰਜਿ. ਕੋਟ ਛੱਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਕਾਈ ਮੌੜ, ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਚੀਦਾ ਇਕਾਈ ਭਗਤਾ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਵਿਰਕ, ਕੇਵਲ ਕੁਮਾਰ (ਬੱਬੂ) ਵੱਲੋਂ ਜਾਦੂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਕਲੱਬ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 6 ਤੋਂ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦਿਨ ਲਈ ਵਿਖਾਈ ਗਈ।
3. ਇਕਾਈ ਮੈਂਬਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਮਰਹੂਮ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਵੜਿੰਗ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਚੌਥਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਮਾਗਮ ਵੜਿੰਗ ਖੇੜਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਦੂ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨਿਯਮ/ਚਲਾਕੀ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦ ਵੀ ਦੱਸੇ ਗਏ। ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਲਈ ਇੱਕ ਅਲਮਾਰੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਬੈਗ, ਕਾਪੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿੱਡ-ਡੇ ਮੀਲ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।
4. ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪਾਰਕ ਕਮੇਟੀ, ਪੁਖਰਾਜ ਕਲੋਨੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਵੱਲੋਂ 23 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰੈਂਡ ਆਰਟ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ

ਵੱਲੋਂ 'ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ' ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਲੋਨੀ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਰੈਲੀ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ, ਕਾਮੇ - ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਵਿਰਕ ਅਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ।

5. ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਤਿਆਰੀ ਵਜੋਂ ਪਿੰਡ ਵਿਰਕ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕ, ਜਾਦੂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸਤਕ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਕਾਮੇ-ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਵਿਰਕ ਖੁਰਦ।

- ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਛਾਣਾ

ਇਕਾਈ ਲੌਗੋਵਾਲ :

1. ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਅਖੌਤੀ ਤਾਂਤਰਿਕ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾਏ: ਨੌਜਵਾਨ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਅਖੌਤੀ 'ਬਾਬਾ' ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਪਿੰਡ ਲੱਡਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ ਖਿਲਾਫ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਬਲਬੀਰ ਲੌਗੋਵਾਲ, ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਜੁਝਾਰ ਲੌਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿੱਕੀ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣਾ ਲੌਗੋਵਾਲ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਅਖੌਤੀ ਬਾਬਾ ਖਿਲਾਫ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ 5 ਲੱਖ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਜਿੱਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਏ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰੇ। ਮਿੱਥੀ ਹੋਈ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਕਤ ਬਾਬਾ ਨੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਲਏ ਪੈਸੇ ਮੋੜਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬੂਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕਾਈ ਆਗੂ ਬੀਰਬਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਲਖਵੀਰ ਲੱਖੀ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

2. ਔਰਤ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ : ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਟੈਗੋਰ ਕੰਨਿਆ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਵਿਖੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਿਲਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਈ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 'ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਤੇ

ਪਹੁੰਚੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਜੁਝਾਰ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕਾਈ ਆਗੂ ਮਾ. ਬੀਰਬਲ ਸਿੰਘ, ਮਾ. ਹਰੀ ਦਾਸ, ਅਧਿਆਪਕਾ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਚੇਤਨਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

3. ਔਰਤ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ : ਇਕਾਈ ਲੌਗੋਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿਖੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਬੰਧੀ 'ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕਾਈ ਮੁਖੀ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਜ਼ੋਨ ਸੰਗਰੂਰ-ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੁਝਾਰ ਲੌਗੋਵਾਲ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਗਾਇਕ ਦਿਲਜੋਤ ਬੰਟੀ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸਫਾ 46 ਦਾ ਬਾਕੀ...

2.	ਦੀਪਕ ਸਰਾਫ (ਮਲਟੀਮੈਲਟ ਇਡਸਟਰੀ)	5100
3.	ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਗਲਾ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ	2100
4.	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਗਿੱਲ ਕਲਾਂ	1100
5.	ਮੇਘ ਰਾਜ ਗੋਇਲ (ਫੌਜੀ)	500
6.	ਪਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਟੈਲੀਕਾਮ)	500

ਇਕਾਈ ਸੁਧਾਰ :

1.	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਦੀਵਾਲ (ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ)	500
2.	ਮੁਕੰਦ ਕਮਲ, ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ (ਮਾਤਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ)	2100

ਮਾਝਾ ਜ਼ੋਨ ਸਹਾਇਤਾ :

ਮਾਸਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਿਲਚੀਆਂ (ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਸ਼ਿਵਜੀਤ ਕੌਰ 'ਤੇ ਬੇਟੇ ਪਾਹਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਪੀ.ਆਰ. ਮਿਲਣ 'ਤੇ)	2000
--	------

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦਾ ਸਫਰ

ਇਕਾਈ ਜਗਰਾਉਂ : ਜਗਰਾਉਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੇਲੇ 'ਤੇ (25 ਤੋਂ 27 ਫਰਵਰੀ) ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਤ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ। ਜਗਜੀਤ ਸੰਧੂ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਭੁੱਲਰ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀਰਾਨ ਅਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁਜਰਗ ਆਦਿ ਇਕਾਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੈਨ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤਾ।

ਜ਼ੋਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ : ਇਸ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਿੰਡ ਮੁੰਡੀ ਤਹਿਸੀਲ ਫਿਲੌਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ) ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਇੰਜ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵਤਾ ਕਲਾ ਮੰਚ ਨਗਰ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕਲਾ ਮੰਚ ਕੁੱਲੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕ ਮੁਕੰਦ ਲਾਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਜ਼ੋਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਸੱਤਪਾਲ ਸਲੋਹ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਪੁਸਤਕ ਵੈਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਕਿਸਾਨ ਮੇਲਾ, ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ : ਦੋ ਦਿਨ ਇਸ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਬਾਰੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਦਲਵੀਰ ਕਟਾਣੀ, ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਸਤੀਸ਼ ਸੱਚਦੇਵਾ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਵੈਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਸਵੰਤ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਦੀਪ ਦਿਲਬਰ, ਮਨਜੀਤ ਘਣਗਸ, ਨਛੱਤਰ ਜਰਗ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੁਧਾਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਲੀਲ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਲਾਲ ਬਾਗ, ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਣਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

- ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ (ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ)

ਇਕਾਈ ਮਾਨਸਾ : 27 ਤੋਂ 29 ਮਾਰਚ 2019 ਤੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਨੇ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ। ਪਰਮਜੀਤ ਭਦੌੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਾਨਬੀਵੜੀਆਂ, ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ, ਮਾਸਟਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਵੈਨ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਈ। ਵੈਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹੋਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ : 10 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ (ਮੰਡੀ

ਫੂਲ), 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ (ਪਿੰਡ ਭੋਤਨਾ), 4 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ (ਨਥਾਣਾ) ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ ਲਾਗੇ ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਤ ਸਮੱਰਪਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੈਨ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ।

ਮਰਹੂਮ ਪਿਰਥੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਮਰਹੂਮ ਪਿਰਥੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮਾਗਮ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ

ਰਜਿੰਦਰ ਬਦੌੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਪਣਾ ਕੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪਿਰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਦੇਸ਼/ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ੋਕ ਸੁਨੇਹੇ ਪਲਸ ਮੰਚ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹਾਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਇਆ ਆਰਥਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੋਕਪੱਖੀ ਸੋਚ ਦੀ ਨਿੱਗਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਤਨ ਪਾਲ ਮਹਿਮੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਧੰਜਲ, ਧੀਰੇ ਗਿੱਲ, ਨਵਜ਼ਰਨ, ਮਨਜੀਤ ਐਲਖ, ਸਤੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਮਰਾਲਾ, ਰਮਨਜੀਤ ਸੰਧੂ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਲੀਲ, ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਵਿਜੈ ਨਰਾਇਣ, ਗੁੱਲ ਚੌਹਾਨ, ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ, ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ, ਮਾਸਟਰ ਹਰੀਸ਼ ਪੱਖੋ, ਦਲਬੀਰ ਕਟਾਣੀ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਅਮਨ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

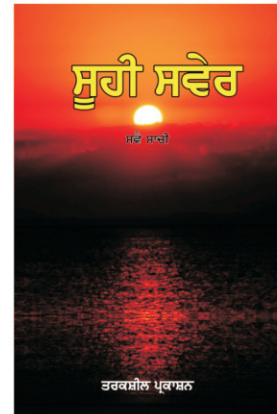
ਚਾਨਣ ਵੰਡਦੀ ਪੁਸਤਕ : ਸੂਹੀ ਸਵੇਰ

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਸਵੈਸਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ 'ਹਮ ਕਿਆ ਕਰੇ' ਦਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੱਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕ ਨਾਟਕਕਾਰ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਏ ਅਨੇਕਾਂ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਦਿਆਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੰਕਾ, ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਜਨਮਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਤੇ ਚੰਗੇਰੇ, ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ 'ਕਲਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਦੂਤ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਸਵੈਸਾਚੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਪਨਪ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂੰਨ ਤੇ ਵਧਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਉੱਪਰ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲਦਾ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਬੋਲਣ, ਲਿਖਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਚਾਨਣ ਰੰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਹਰ ਦਰ, ਹਰ ਪਾਠਕ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨਾ ਹਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਨੇਹੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਕੁੱਲ ਪੰਨੇ : 180, ਕੀਮਤ : 80 ਰੁਪਏ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਤ : ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ

ਅੰਧਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸੰਮਤੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪੁਣੇ ਜਿਲੇ ਦੀ ਆਗੂ ਨੰਦਿਨੀ ਜਾਧਵ ਵੱਲੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਟਾਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਪ੍ਰਣਾਮ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ

ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੂਬਾਈ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀਆਂ ਝਲਕਾਂ

ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੂਹਾ ਮਾਰਚ

ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਮਿਲਟਨ ਵਿਖੇ
ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਵਾਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਦਰਸ਼ਕ

ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਬੁਲਾਰੇ

If undelivered please return to :

Tarksheel

Tarksheel Bhawan, Tarksheel Chowk,
Sanghera ByPass, BARNALA-148101
Post Box No. 55

Ph. 01679-241466, Cell. 98769 53561

Web : www.tarksheel.org

e-mail : tarkshiloffice@gmail.com

BOOK POST
(Printed Matter)

To

.....

.....